

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Ψυχολογίας

Αποτελέσματα Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας Γύρος 10 (2022)

3. Πεποιθήσεις για τη Δημοκρατία και τον Αυταρχισμό

Δρ. Χάρης Ψάλτης, Άντρια Νικολάου, Μαρία Περιβολαράκη

Λευκωσία, Μάρτιος 2024

Υφυπουργείο
Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής

3.Α. Πεποιθήσεις για τη Δημοκρατία: Σημαντικότητα VS Λειτουργία

Ιστορικά, έχει αμφισβητηθεί κατά καιρούς το κατά πόσο η δημοκρατία είναι η ιδεατή μορφή πολιτεύματος ή αν είναι απλά μια από τις εναλλακτικές μορφές διακυβέρνησης. Στον αντίποδα της δημοκρατίας, όπου η εξουσία της ηγεσίας πηγάζει από το λαό, στέκονται τα αυταρχικά/δικτατορικά καθεστώτα όπου η εξουσία και η δύναμη συγκεντρώνονται στην ηγεσία η οποία και ασκεί απόλυτο έλεγχο πάνω στους πολίτες. Η αποτυχία διαχείρισης κρίσεων (πχ. οικονομική κρίση, μεταναστευτικό και προσφυγικό φαινόμενο, πανδημία Covid-19) από τις κυβερνήσεις τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί αφενός να εγείρει αμφιβολίες σχετικά με την ικανότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος να ανταπεξέλθει σε αυτές τις προκλήσεις και αφετέρου να δημιουργήσει συναισθήματα αγανάκτησης και δυσαρέσκειας μεταξύ των πολιτών.

Αντλώντας από τη δυσαρέσκεια των πολιτών για την ανεπαρκή διαχείριση τέτοιων κρίσεων, τα λαϊκίστικα κόμματα και τα κόμματα της ριζοσπαστικής δεξιάς ενδυναμώνονται. Τα νέα αυτά κόμματα αποκτούν δυναμική που θα μπορούσε να στοχεύσει κατά των καθιερωμένων κομμάτων και να αναδιαμορφώσει την πολιτική σκηνή, επηρεάζοντας τις προσδοκίες αλλά και τις εκτιμήσεις των πολιτών για τη δημοκρατία και τη λειτουργία της.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η **στάση των πολιτών** είναι ο πλέον σημαντικός παράγοντας για την **διασφάλιση της ανθεκτικότητας της δημοκρατίας** σε περιόδους πίεσης, είναι απολύτως σημαντικό να δούμε κατά πόσον έχουν αλλάξει ή όχι οι εκτιμήσεις των πολιτών για την δημοκρατία. Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα μας παρέχει τα κατάλληλα εργαλεία για να μελετήσουμε τις εκτιμήσεις των πολιτών τόσο όσον αφορά τη **σημαντικότητα της δημοκρατίας** όσο και τον **τρόπο λειτουργίας** της στην χώρα τους. Επίσης μας παρέχει τη δυνατότητα να μελετήσουμε επί μέρους θεματικές που σχετίζονται με τη δημοκρατία, όπως την υποστήριξη του δημοκρατικού/αυταρχικού καθεστώτος, την αποκριτικότητα των κυβερνήσεων και τις αυταρχικές στάσεις. Η ενότητα των ερωτήσεων για τη Δημοκρατία εντάχθηκε πρώτη φορά στο ερωτηματολόγιο της ΕΚΕ στον Γύρο 6 (2012-2013) και επαναλήφθηκε στον Γύρο 10 (2020-2022).

Παρακάτω, για την κύρια ενότητα της Δημοκρατίας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τον Γύρο 10, οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών και η σύγκριση μέσα στον χρόνο. Στην επόμενη υποενότητα, παρουσιάζεται η Υποστήριξη πολιτεύματος (δημοκρατία-αυταρχισμός) τα αποτελέσματα για την Κύπρο και οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών. Έπειτα, ακολουθεί η ενότητα για την ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση της κυβέρνησης με αποτελέσματα από την Κύπρο για τον Γύρο 10 και η σύγκριση με τις άλλες χώρες. Μετά, παρουσιάζεται η ενότητα που αφορά τον Αυταρχισμό με αποτελέσματα από τον Γύρο 10 για την χώρα μας και οι συγκρίσεις μέσα στην Ευρώπη. Τέλος, αναφέρονται συνοπτικά μερικές έρευνες με δεδομένα από την ΕΚΕ και κλείνουμε με μια σύνοψη και ερμηνεία των αποτελεσμάτων συνολικά.

**

Η ΕΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τη διακύμανση στις προτιμήσεις των πολιτών όσον αφορά τις διαστάσεις της δημοκρατίας, «χωρίζει» την δημοκρατία σε συνιστώσες και μετρά αρχικά **πόσο σημαντική** κρίνεται η κάθε μια και έπειτα **πόσο σωστά λειτουργεί** στην κάθε χώρα. Η μέτρηση αυτή, βέβαια, αφορά τις **αντιλήψεις των ίδιων των πολιτών**. Με άλλα λόγια, τί αντιλαμβάνεται ο καθένας από εμάς ως δημοκρατία; Ποιά είναι τα πιο καίρια μέρη που την ορίζουν και τη διατηρούν σημαντική; Οι διαστάσεις της δημοκρατίας διαχωρίζονται σε διαφορετικά θεωρητικά μοντέλα. Όπως εμφανίζεται στον **Πίνακα 1** παρακάτω, το κάθε μοντέλο προτείνει διαφορετικές πτυχές της δημοκρατικής διακυβέρνησης ως τις πιο σημαντικές και άρα πολίτες που προτιμούν ένα συγκεκριμένο μοντέλο ουσιαστικά δίνουν

προτεραιότητα στις διαστάσεις που εμπεριέχει εκείνο. Βέβαια, τα μοντέλα αυτά δεν αποκλείουν το ένα το άλλο, δηλαδή συνήθως παρατηρείται μια μίξη αξιών από διαφορετικά μοντέλα.

Αρχικά, το **Φιλελεύθερο** μοντέλο (Liberal Model) εννοιολογείται σε έξι διαστάσεις. Συνοπτικά, κεντρική σημασία στο συγκεκριμένο μοντέλο δίνεται αρχικά στην ύπαρξη **Ανταγωνισμού** (ύπαρξη αντιπάλων) στις εκλογές, ώστε να υπάρχει ποικιλία και να εκπροσωπούνται όλες οι απόψεις. Έπειτα, σημαντική είναι η **Λογοδοσία** των κομμάτων και η άμεσα συνδεόμενη **Ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση** των εκλεγμένων ως προς τις προτιμήσεις των ψηφοφόρων, η **Ελευθερία του Τύπου** και η **Εκπροσώπηση** όλων των πολιτών και των μειονοτήτων. Τέλος, σημασία δίνεται στην ύπαρξη ενός **Κράτους Δικαίου**, δηλαδή ενός κράτους που βασίζεται σε αυστηρά καθορισμένους και δεσμευτικούς νόμους για να μεταχειρίζεται όλους τους πολίτες με ίσο τρόπο.

Το **Σοσιαλδημοκρατικό** μοντέλο (Social Democracy Model) προκρίνει την πολιτική και κοινωνική **ισότητα**. Η πολιτική ισότητα δεν είναι αρκετή, διότι για να εξασφαλιστεί η ίση συμμετοχή στα πολιτικά, τα άτομα πρέπει να διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα (οικονομικά) για να εξασκήσουν πολιτική δράση. Έτσι, στο μοντέλο αυτό κεντρική σημασία έχει η δυνατότητα του κράτους να προστατεύει τον πολίτη από τις αρνητικές συνέπειες της οικονομίας.

Το μοντέλο της **Άμεσης Δημοκρατίας** (Direct Model) προκρίνει την διάσταση της **Συμμετοχής**. Ως συμμετοχή νοείται η δυνατότητα των πολιτών να λάβουν μέρος στις διαδικασίες και να επηρεάσουν αποτελεσματικά την κυβέρνηση ή την άσκηση πολιτικής. Στην ΕΚΕ η διάσταση αυτή εγχειρηματοποιείται με την ερώτηση που αφορά τη συμμετοχή σε δημοψηφίσματα.

Το **Λαϊκό/ Λαϊκιστικό** μοντέλο (Populist Model) βλέπει τη κοινωνία ως δύο αντίθετα μπλοκ: στο ένα βρίσκονται οι ενάρετοι άνθρωποι και στο άλλο η διεφθαρμένη ελίτ. Οι διαστάσεις του μοντέλου είναι ο **Αντι-Ελιτισμός** και η **Απεριόριστη Λαϊκή Κυριαρχία**. Η πρώτη έχει να κάνει με την ιδέα ότι οι ελίτ είναι διεφθαρμένες και συνεχώς προδίδουν και εξαπατούν τον λαό. Η δεύτερη σχετίζεται με την ιδέα της απεριόριστης θέλησης του λαού που δεν δύναται να περιοριστεί με κανένα μέτρο και νόμο.

Τέλος, το **Πολυεπίπεδο** μοντέλο (Multi-level Model) έχει να κάνει με τα θεσμικά όργανα που υπερβαίνουν την εκάστοτε κυβέρνηση (**Πολυεπίπεδη Δημοκρατία**) και μπορεί να έχουν άμεση επίδραση στις αποφάσεις της χώρας. Ως ένα τέτοιο όργανο νοείται η **Ευρωπαϊκή Ένωση** και η δυνατότητα της να ασκήσει βέτο πάνω στις αποφάσεις των εθνικών κυβερνήσεων.

Πίνακας 1. Μοντέλα δημοκρατίας και οι διαστάσεις τους

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	
Ανταγωνισμός	• Διαφοροποιημένη προσφορά • Ελεύθερες και δίκαιες εκλογές
Κάθετη λογοδοσία (αναδρομική)	• Τα κυβερνώντα κόμματα τιμωρούνται στις εκλογές για κακή διαχείριση
Αποκριτικότητα	• Η κυβέρνηση πρέπει να αλλάξει / να εμμένει στις αποφάσεις ως απάντηση στην κοινή γνώμη
Ελευθερία – ελευθερία του Τύπου	• Τα ΜΜΕ ελεύθερα να ασκούν κριτική στην κυβέρνηση

Εκπροσώπηση	• Σεβαστά τα δικαιώματα των μειονοτικών ομάδων
Κράτος δικαίου	• Τα δικαστήρια αντιμετωπίζουν όλους το ίδιο
ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	
Ισότητα	• Η κυβέρνηση προστατεύει τους πολίτες από τη φτώχεια • Η κυβέρνηση λαμβάνει μέτρα για τη μείωση της διαφοράς στα επίπεδα εισοδήματος
ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΜΕΣΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	
Συμμετοχή/Συμμετοχικότητα	• Οι πολίτες έχουν τον τελικό λόγο ψηφίζοντας απευθείας δημοψηφίσματα
ΛΑΪΚΟ/ΛΑΪΚΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	
Αντί-ελιτισμός	• Οι απόψεις των απλών ανθρώπων υπερισχύουν της ελίτ
Απεριόριστη λαϊκή κυριαρχία	• Η βούληση του λαού δεν μπορεί να σταματήσει
ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	
Πολυεπίπεδη δημοκρατία	• Βασικές αποφάσεις που λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις παρά ΕΕ

**

A. Αποτελέσματα Γύρου 10 για την Κύπρο

Οι συμμετέχοντες καλούνται αρχικά να αξιολογήσουν τις διαστάσεις της δημοκρατίας που θεωρούν πιο σημαντικές (**Αξιολόγηση σημαντικότητας**) για τη δημοκρατία απαντώντας σε 12 ερωτήσεις σε μια 11-βάθμια κλίμακα. Το 0 σημαίνει 'Καθόλου σημαντικό για τη δημοκρατία' ενώ το 10 σημαίνει 'Εξαιρετικά σημαντικό για τη δημοκρατία'. Για παράδειγμα, για την 1^η Ερώτηση (βλ. **Σχήμα 1** παρακάτω), η σημαντικότητα αξιολογείται με την εξής διατύπωση:

«Πόσο σημαντικό πιστεύετε ότι είναι για τη δημοκρατία γενικά οι εθνικές εκλογές να είναι ελεύθερες και δίκαιες;»

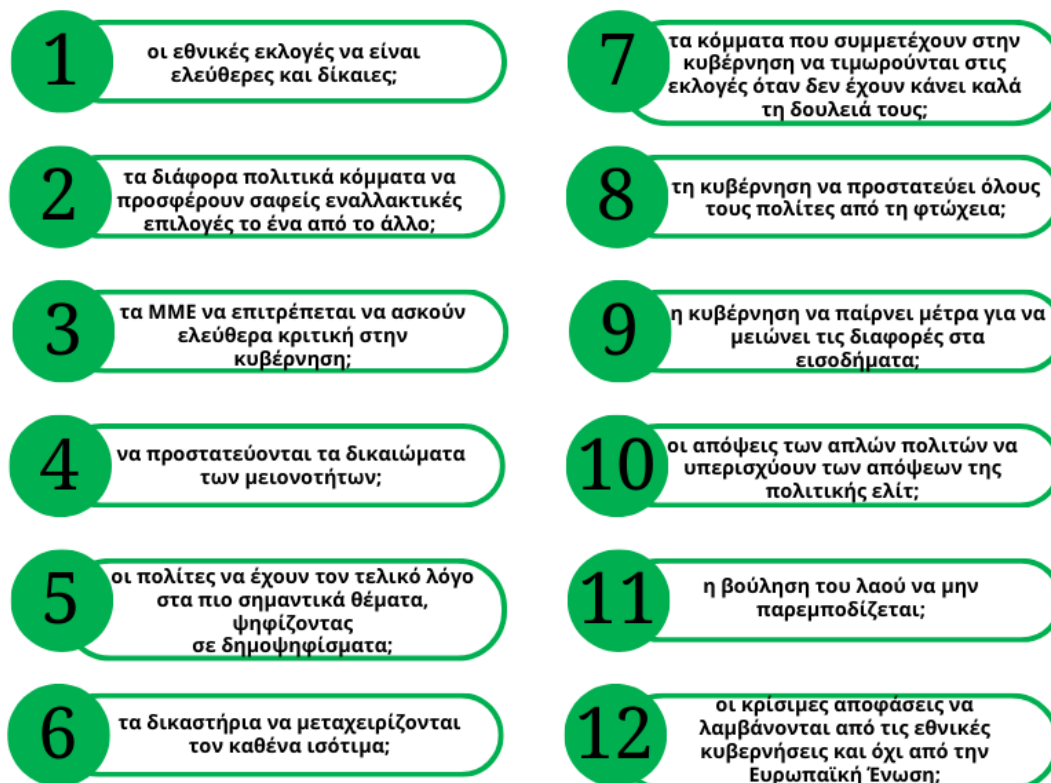
Στη συνέχεια καλούνται να απαντήσουν στις ίδιες 12 ερωτήσεις αυτή τη φορά αναφορικά με τη λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα τους (**Εκτίμηση κατάστασης/λειτουργίας**). Στην εκτίμηση της κατάστασης η διατύπωση είχε ως εξής:

«Παρακάτω, οι ερωτήσεις είναι για τα ίδια θέματα αλλά αυτή τη φορά για το πώς πιστεύετε ότι λειτουργεί η δημοκρατία στην Κύπρο σήμερα. Οι εθνικές εκλογές στην Κύπρο είναι ελεύθερες και δίκαιες.»

Η κλίμακα παραμένει 11-βάθμια, όμως αυτή τη φορά το 0 σημαίνει 'Δεν ισχύει καθόλου' και το 10 σημαίνει 'Ισχύει Απόλυτα'.

Οι ερωτήσεις για τις διαστάσεις της δημοκρατίας παρουσιάζονται στο παρακάτω **Σχήμα 1** και τροποποιούνται, όπως υποδείξαμε παραπάνω, αναλόγως με το αν μετρείται η σημαντικότητα ή η εκτίμηση κατάστασης στη χώρα.

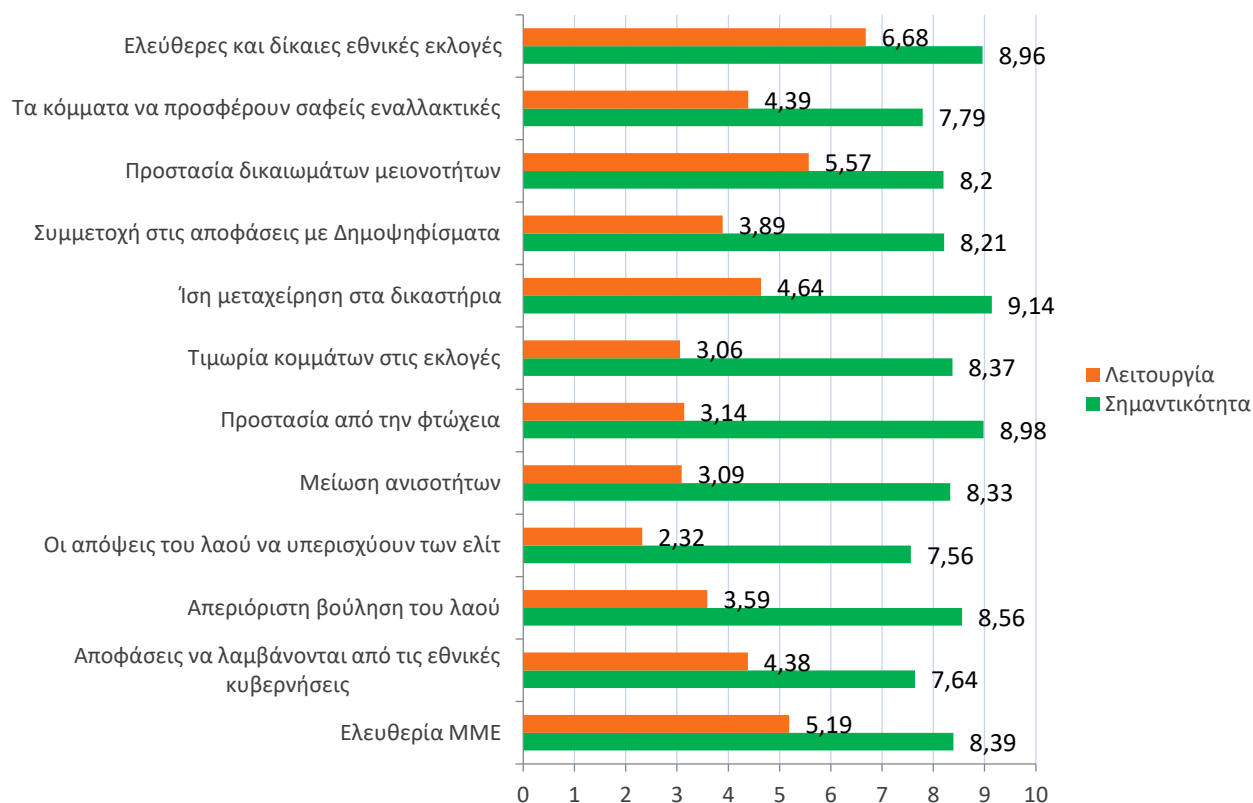
Σχήμα 1: Ερωτήσεις σχετικά με τις διαστάσεις της δημοκρατίας

Όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 1** παρακάτω, ως η πιο σημαντική διάσταση για τους Ελληνοκύπριους πολίτες αναφορικά με την αξιολόγηση της σημαντικότητας (πράσινο χρώμα) των διαστάσεων της δημοκρατίας κατατάσσεται η διάσταση του **Κράτους δικαίου** που αντιστοιχεί στο Φιλελεύθερο μοντέλο δημοκρατίας. Η ερώτηση *‘Τα δικαστήρια να μεταχειρίζονται τον καθένα ισότιμα’* λαμβάνει τον υψηλότερο μέσο όρο (9,14). Ως η δεύτερη πιο σημαντική διάσταση για τη δημοκρατία αναδεικνύεται η διάσταση της **Ισότητας** που ανήκει στο μοντέλο Σοσιαλδημοκρατίας. Η αντίστοιχη ερώτηση *‘Η κυβέρνηση προστατεύει τους πολίτες από τη φτώχεια’* καταγράφει μέσο όρο 8,98. Τον χαμηλότερο μέσο όρο καταγράφει η διάσταση του **Αντί-Ελιτισμού** του Λαϊκίστικου μοντέλου με την ερώτηση *‘Οι απόψεις των απλών ανθρώπων υπερισχύουν της ελίτ’* να καταγράφει μέσο όρο 7,56, μέσος όρος ο οποίος είναι βέβαια αρκετά ψηλός σε απόλυτους αριθμούς.

Σε ότι αφορά τη μέτρηση των εκτιμήσεων της λειτουργίας (πορτοκαλί χρώμα) αυτών των διαστάσεων στην Κύπρο, η διάσταση της δημοκρατίας που εκτιμάται ότι λειτουργεί καλύτερα στην Κύπρο είναι η διάσταση του **Ανταγωνισμού** που ανήκει στο φιλελεύθερο μοντέλο δημοκρατίας, με την ερώτηση *‘Οι εθνικές εκλογές στην Κύπρο είναι ελεύθερες και δίκαιες’* να καταγράφει τον υψηλότερο μέσο όρο (6,68). Τον χαμηλότερο μέσο όρο κατέγραψε και πάλι η διάσταση του **Αντί-Ελιτισμού** του Λαϊκίστικου μοντέλου με την ερώτηση *‘Στην Κύπρο, οι απόψεις των απλών πολιτών υπερισχύουν των απόψεων της πολιτικής ελίτ’* να καταγράφει το χαμηλότερο μέσο όρο (2,32).

Διάγραμμα 1: Σύγκριση σημαντικότητας με την εκτίμηση λειτουργίας των διαστάσεων της δημοκρατίας στην Κύπρο

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρατηρείται **μεγάλη απόκλιση/απόσταση** μεταξύ των μέσων όρων της αξιολόγησης σημαντικότητας των διαστάσεων και των μέσων όρων εκτίμησης της λειτουργίας των διαστάσεων της δημοκρατίας στην Κύπρο. Όπως εμφανίζεται και στο παρακάτω **Διάγραμμα 1α**, οι μέσοι όροι που καταγράφονται για την **εκτίμηση της λειτουργίας** της δημοκρατίας στην Κύπρο είναι σαφώς **χαμηλότεροι** από τους μέσους όρους της αξιολόγησης σημαντικότητας.

Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ σημαντικότητας και εκτίμησης λειτουργίας καταγράφεται στην ερώτηση *‘Τα κόμματα που συμμετέχουν στην κυβέρνηση τιμωρούνται στις εκλογές όταν δεν έχουν κάνει καλά τη δουλειά τους’* με διαφορά 5.84 (σημαντικότητα= 8.37, εκτίμηση λειτουργίας= 3.06). Ακολουθεί η ερώτηση *‘Οι απόψεις του των απλών πολιτών υπερισχύουν των απόψεων της πολιτικής ελίτ’* με διαφορά 5.24 (σημαντικότητα=7.56, εκτίμηση λειτουργίας=2.32) και η ερώτηση *‘Η κυβέρνηση να προστατεύει όλους τους πολίτες από την φτώχεια’* με την ίδια ακριβώς διαφορά (σημαντικότητα= 8.98, εκτίμηση λειτουργίας= 3.14)

Η μικρότερη απόσταση μεταξύ σημαντικότητας και εκτίμησης λειτουργίας παρατηρείται στην ερώτηση *‘Οι εθνικές εκλογές είναι ελεύθερες και δίκαιες’* με διαφορά 2.28 (σημαντικότητα= 8.96, εκτίμηση λειτουργίας= 6.68) και στην ερώτηση *‘Προστατεύονται τα δικαιώματα των μειονοτήτων’* με διαφορά 2.63 (σημαντικότητα=8.20, εκτίμηση λειτουργίας= 5.57).

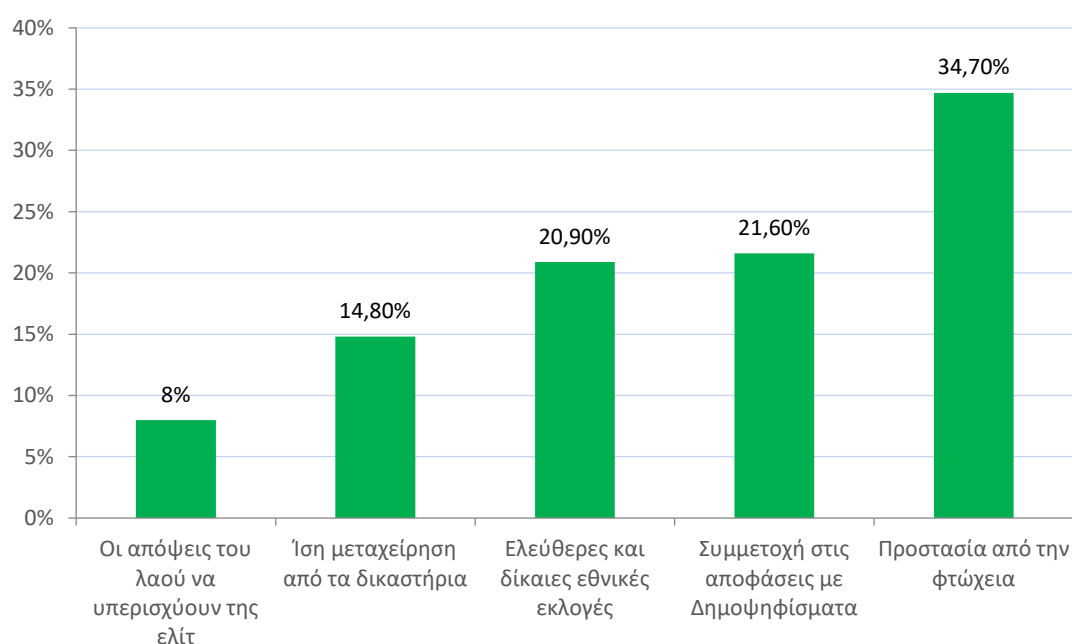
Πέραν όμως από τα παραπάνω, η ΕΚΕ προσπαθώντας να αναδείξει την διάσταση που υπερिσχύει όλων των υπολοίπων και που περικλείει το **συνολικό νόημα της δημοκρατίας**, καλεί τους συμμετέχοντες να επιλέξουν **μόνο μία** από τις πέντε διαστάσεις της δημοκρατίας που αντιστοιχούν στα μοντέλα που περιγράψαμε παραπάνω (**Πίνακας 1**). Η ερώτηση αυτή είναι διαθέσιμη μόνο για το Γύρο 10.

Όπως παρατηρείται στο **Διάγραμμα 2** παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση, όπου οι συμμετέχοντες έπρεπε να επιλέξουν μόνο μια διάσταση, η **ισότητα** (Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο δημοκρατίας) αναδείχθηκε ως η πιο σημαντική διάσταση. Η αντίστοιχη ερώτηση *‘Η κυβέρνηση να προστατεύει όλους τους πολίτες από τη φτώχεια’* επιλέχθηκε ως το πιο σημαντικό στοιχείο για τη δημοκρατία με ποσοστά της τάξης του 34,7%. Το εύρημα αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα του Διαγράμματος 1 που παρουσιάστηκε παραπάνω και όπου πρώτη σε σημαντικότητα διάσταση κατατάσσόταν η ερώτηση *‘Τα δικαστήρια να μεταχειρίζονται τον καθένα ισότιμα’* με μέσο όρο (9,14) που αντιστοιχεί στη διάσταση του **Κράτους δικαίου** του Φιλελεύθερου μοντέλου δημοκρατίας.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η έρευνα διεξάχθηκε κατά την περίοδο της πανδημίας του κορονοϊού, όπου λόγω των μέτρων περιορισμού υπήρχαν πολλές επιπτώσεις στην οικονομία. Το γεγονός ότι τα άτομα κατατάσσουν πρώτη την ερώτηση *‘Η κυβέρνηση να προστατεύει όλους τους πολίτες από τη φτώχεια’* ως την πιο σημαντική διάσταση της δημοκρατίας σε αυτή τη χρονική περίοδο, ενδεχομένως να συνδέεται με την ρευστή κατάσταση στην οικονομία και τις οικονομικές δυσκολίες που υπήρχαν κατά την περίοδο της πανδημίας.

Ως δεύτερη σε σημαντικότητα κατατάσσεται η ερώτηση *‘Οι πολίτες να έχουν τον τελευταίο λόγο για τα πιο σημαντικά ζητήματα ψηφίζοντας σε δημοψηφίσματα’* που αντιστοιχεί στη διάσταση της **Συμμετοχής/συμμετοχικότητας** (μοντέλο Άμεσης Δημοκρατίας) που καταγράφει ποσοστά της τάξης του 21,6%. Αξίζει να αναφερθεί ότι ως χαμηλότερης σημασίας αξιολογείται η διάσταση του **Αντί-Ελιτισμού** που ανήκει στο Λαϊκιστικό μοντέλο με ποσοστά της τάξης του 8%.

Διάγραμμα 2: Η πιο σημαντική διάσταση της δημοκρατίας στην Κύπρο, Γύρος 10.

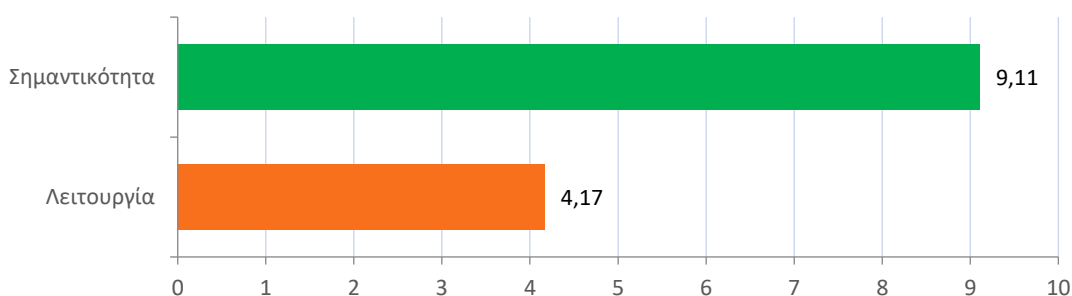

Η ΕΚΕ μας παρέχει περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με την κατάσταση της δημοκρατίας στη χώρα μας επιτρέποντας μας να κάνουμε συγκρίσεις μεταξύ της σημαντικότητας και της ικανοποίησης για τη **δημοκρατία στη χώρα γενικά**. Η ερώτηση σημαντικότητας εδώ είχε ως εξής: *‘Πόσο σημαντικό είναι για εσάς να ζείτε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά;’* Και η ερώτηση εκτίμησης της κατάστασης ως εξής: *‘Γενικά, πόσο ικανοποιημένη είστε με τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία στην Κύπρο;’* Η κλίμακα ήταν και πάλι 11-βάθμια από το 0 έως το 10. Οι μεγαλύτερες τιμές υποδεικνύουν μεγαλύτερη σημαντικότητα/ καλύτερες εκτιμήσεις λειτουργίας και οι χαμηλότερες τιμές υποδεικνύουν λιγότερη σημαντικότητα/ χειρότερες εκτιμήσεις λειτουργίας.

Όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 3** παρακάτω, η σημαντικότητα της δημοκρατικής διακυβέρνησης λαμβάνει πολύ υψηλή αξιολόγηση από τους συμμετέχοντες και συγκεντρώνει μέσο όρο 9,11. Αντίθετα, η ερώτηση που αφορά την ικανοποίηση των ατόμων με τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία στη Κύπρο καταγράφει ένα μέσο όρο πολύ χαμηλότερο της τάξης του 4,17. Παρατηρούμε και εδώ την ίδια μεγάλη απόσταση/απόκλιση (όπως εμφανίστηκε και στο Διάγραμμα 1) μεταξύ της αξιολόγησης της σημαντικότητας της δημοκρατίας σε σχέση με την εκτίμηση που αφορά την πραγματική λειτουργία της δημοκρατίας (διαφορά 4,94 μονάδες).

Η διαφορά μεταξύ ικανοποίησης από το τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας στη Κύπρο με τη σημαντικότητα του να ζούμε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά είναι στατιστικά σημαντική.

Διάγραμμα 3. Διαφορά μεταξύ σημαντικότητας και λειτουργίας της δημοκρατίας συνολικά στην Κύπρο

B. Αποτελέσματα Γύρου 10: σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες

Οι Mónica Ferrín Pereira, Universidade da Coruña, Enrique Hernández, του Universitat Autònoma de Barcelona και η Claudia Landwehr, Johannes του Gutenberg-University Mainz, μετά την ολοκλήρωση του Γύρου 10, **διενέργησαν αναλύσεις για όλες τις χώρες συνολικά** (συμπεριλαμβανόμενης και της Κύπρου) που έλαβαν μέρος σε αυτόν τον Γύρο αναφορικά με τη δημοκρατία στην Ευρώπη.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναλύσεων της παραπάνω ερευνητικής ομάδας, σε ότι αφορά την αξιολόγηση (μέσος όρος για όλες τις χώρες) της σημαντικότητας των διαστάσεων της δημοκρατίας, οι δύο ερωτήσεις που αντιστοιχούν στο φιλελεύθερο μοντέλο δημοκρατίας και αποτελούν το πυρήνα της, δηλαδή **τα δικαστήρια να μεταχειρίζονται τον καθένα ισότιμα (Κράτος δικαίου)**, και **οι εθνικές εκλογές να είναι**

ελεύθερες και δίκαιες (**Ανταγωνισμός**) λαμβάνουν πολύ υψηλούς μέσους όρους: 9,2 και 9,0 αντίστοιχα σε μια κλίμακα από το 0-10.

Για την Κύπρο, καταγράφεται επίσης η ίδια κατάταξη αναφορικά με τη διάσταση του **Κράτους δικαίου** όπου η ερώτηση 'Τα δικαστήρια να μεταχειρίζονται τον καθένα ισότιμα' κατέγραψε τον ψηλότερο μέσο όρο (9,14) σύμφωνα με το Διάγραμμα 1. Δεύτερη σε κατάταξη για την Κύπρο είναι η ερώτηση 'Η κυβέρνηση να προστατεύει τους πολίτες από τη φτώχεια, (**Ισότητα**) με μέσο όρο (8,98) ενώ ακολουθεί Τρίτη η ερώτηση 'Οι εθνικές εκλογές να είναι ελεύθερες και δίκαιες (**Ανταγωνισμός**) με μέσο όρο 8,96, όπως είδαμε παραπάνω στο Διάγραμμα 1.

Η σχεδόν ομόφωνη υποστήριξη σε αυτές τις βασικές διαστάσεις (Ανταγωνισμός, Κράτος δικαίου) της δημοκρατίας δείχνει ότι οι Ευρωπαίοι έχουν πράγματι μια **κοινή κατανόηση της δημοκρατίας**. Η σημαντικότητα που αποδίδεται στις ερωτήσεις του Φιλελεύθερου μοντέλου δημοκρατίας είναι σαφώς υψηλότερη (μέση τιμή πάνω από 8.0). Άλλες ερωτήσεις που σχετίζονται με το Σοσιαλδημοκρατικό και Άμεσο μοντέλο δημοκρατίας επίσης θεωρούνται αρκετά σημαντικές. Οι ερωτήσεις που αντιστοιχούν στο Λαϊκό/Λαϊκιστικό μοντέλο δημοκρατίας τείνουν να θεωρούνται λιγότερο σημαντικές συνολικά στην Ευρώπη, ακόμα κι αν στις περισσότερες χώρες υποστηρίζονται από τη πλειοψηφία των πολιτών. Ενώ, όμως, **για το σύνολο των χωρών δεν υπάρχει διαφορά στους μέσους όρους από τον Γύρο 6 στον Γύρο 10**, για την Κύπρο καταγράφεται **μείωση των μέσων όρων από τον Γύρο 6 στον Γύρο 10** τόσο για την Αξιολόγηση της σημαντικότητας όσο και για την Εκτίμηση της κατάστασης γεγονός που καταδεικνύει μια σημαντική επιδείνωση της κατάστασης την περίοδο 2012-2020. Για την Κύπρο οι διαφορές μεταξύ Γύρου 6 και 10 περιγράφονται αναλυτικά στην επόμενη ενότητα.

Επιπλέον, οι ερευνητές κατηγοριοποίησαν αρχικά τις δώδεκα ερωτήσεις που αντιστοιχούν στα τέσσερα μοντέλα δημοκρατίας: Φιλελεύθερο (Liberal), Σοσιαλδημοκρατικό (Social), Άμεσης (Direct) και Λαϊκό/Λαϊκιστικό (Populist) και στη συνέχεια, συνέκριναν όλες τις χώρες αναφορικά με την σημαντικότητα των τεσσάρων μοντέλων δημοκρατίας. Σύμφωνα με τις αναλύσεις τους, στις περισσότερες χώρες καταγράφεται με συνέπεια **υψηλή υποστήριξη** τόσο για το **Φιλελεύθερο** όσο και για το **Σοσιαλδημοκρατικό** μοντέλο δημοκρατίας. Ενώ η υποστήριξη για το Φιλελεύθερο μοντέλο είναι υψηλότερο στη πλειοψηφία των χωρών, αρκετές χώρες, όπως το Ισραήλ, η Λετονία, η Πολωνία, η Σερβία, η Ισπανία και η Σουηδία εκδηλώνουν ισχυρότερη υποστήριξη στο Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο δημοκρατίας.

Το **Φιλελεύθερο** μοντέλο δημοκρατίας φαίνεται το πιο **κυρίαρχο** μεταξύ των εναλλακτικών μοντέλων και **κυρίως στις πλουσιότερες δημοκρατίες**, συμπεριλαμβανομένων των χωρών που έχουν ένα γενναιόδωρο κοινωνικό κράτος (Νορβηγία, Σουηδία, Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία. Υποστήριξη για το **Άμεσο και Λαϊκιστικό μοντέλο δημοκρατίας** φαίνεται **υψηλότερη στα νοτιοανατολικά της Ευρώπη** (Σερβία, Βουλγαρία και Κροατία). Συνολικά, τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν μια σημαντική και ενδιαφέρουσα παραλλαγή στον τρόπο που οι Ευρωπαίοι σε διάφορες χώρες τοποθετούνται προς τη Δημοκρατία.

Αναφορικά με την Κύπρο για την αξιολόγηση της σημαντικότητας των τεσσάρων μοντέλων δημοκρατίας παρατηρούμε ότι εμφανίζεται η ίδια κατάταξη με αυτή που καταγράφεται στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης: πιο σημαντικό αξιολογείται το Φιλελεύθερο μοντέλο, το Σοσιαλδημοκρατικό δεύτερο, ενώ το μοντέλο Άμεσης δημοκρατίας είναι τρίτο και τελευταίο το Λαϊκιστικό μοντέλο.

Η ίδια σύγκριση που έγινε για την αξιολόγηση της σημαντικότητας των μοντέλων, πραγματοποιήθηκε και για την **εκτίμηση της λειτουργίας** των μοντέλων δημοκρατίας.

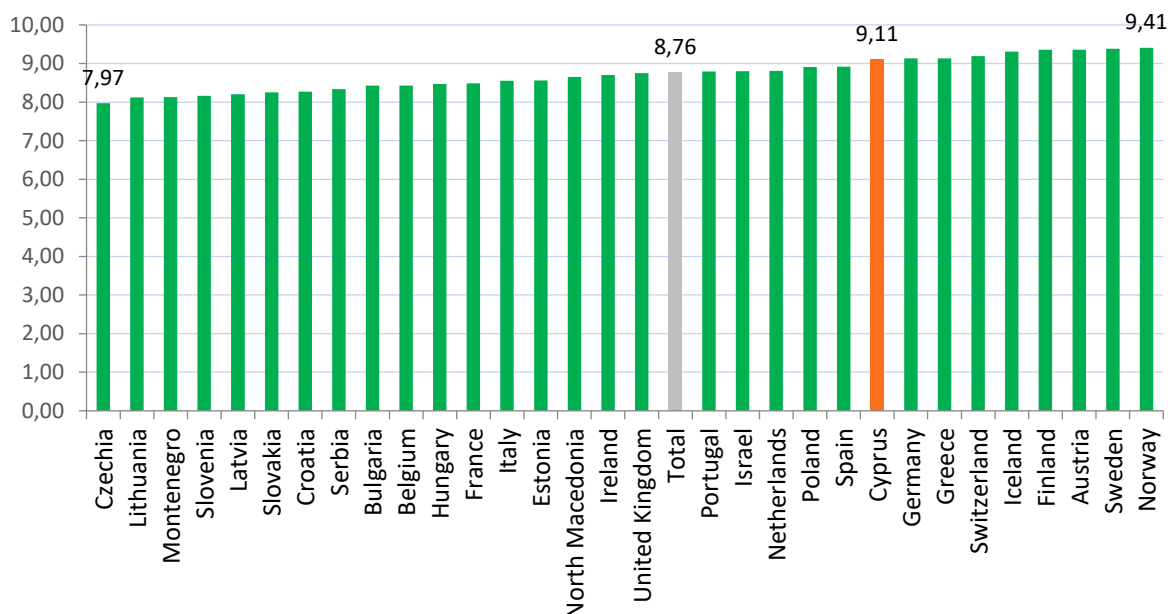
Οι πιο θετικές εκτιμήσεις για τη λειτουργία της δημοκρατίας, καταγράφονται σε Φινλανδία, Νορβηγία και Ελβετία, όπου και στα τέσσερα μοντέλα, οι μέσες αξιολογήσεις είναι πάνω από 5,0. Στο άλλο άκρο, βρίσκουμε το Μαυροβούνιο, τη Πολωνία και τη Βουλγαρία, όπου οι μέσες τιμές απέναντι τα τέσσερα μοντέλα είναι σταθερά κάτω από 5.0 και, στην περίπτωση της Βουλγαρίας, ακόμη κάτω από 4,0. Στην πλειονότητα των χωρών, η εκτίμηση λειτουργίας του Φιλελεύθερο μοντέλου δημοκρατίας αξιολογείται περισσότερο θετικά. Οι εκτιμήσεις λειτουργίας της Άμεσης δημοκρατίας είναι επίσης θετικές σε αρκετές χώρες.

Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι, σε σύγκριση με τη πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης, στην Κύπρο αλλάζει η ιεράρχηση των μοντέλων σε ότι αφορά την εκτίμηση της λειτουργίας της δημοκρατίας: πρώτο κατατάσσεται το Φιλελεύθερο μοντέλο, δεύτερο το μοντέλο Άμεσης δημοκρατίας (και όχι το μοντέλο της Σοσιαλδημοκρατίας που παρατηρήθηκε στην αξιολόγηση σημαντικότητας), τρίτο το Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο και τέταρτο το Λαϊκίστικο μοντέλο δημοκρατίας.

Τα αποτελέσματα από την ενότητα για τη δημοκρατία που επαναλήφθηκε στον Γύρο 10 της ΕΚΕ για την Ευρώπη, δείχνουν ότι η υποστήριξη για τα κύρια στοιχεία της Φιλελεύθερης δημοκρατίας παραμένει ισχυρή μεταξύ των Ευρωπαίων. Σε μια δεκαετία πολλαπλών κρίσεων που αναμενόταν να προκαλέσουν αυξανόμενη δυσαρέσκεια για τη δημοκρατική απόδοση - ή ακόμα και απογοήτευση με την ίδια τη δημοκρατία - τα δεδομένα δείχνουν ότι **η υποστήριξη των ευρωπαίων πολιτών** για τη δημοκρατία **παραμένει σταθερή**. Όπως και στον Γύρο 6 (2012), η υποστήριξη για το Φιλελεύθερο και Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο δημοκρατίας είναι ισχυρότερη στις περισσότερες χώρες, με το Φιλελεύθερο μοντέλο να κυριαρχεί στις πλουσιότερες χώρες. Συγκριτικά, η υποστήριξη για το Άμεσο μοντέλο δημοκρατίας και το Λαϊκιστικό μοντέλο, μοντέλα που αποκλίνουν ή και αντιτίθενται στο Φιλελεύθερο μοντέλο, είναι χαμηλότερη.

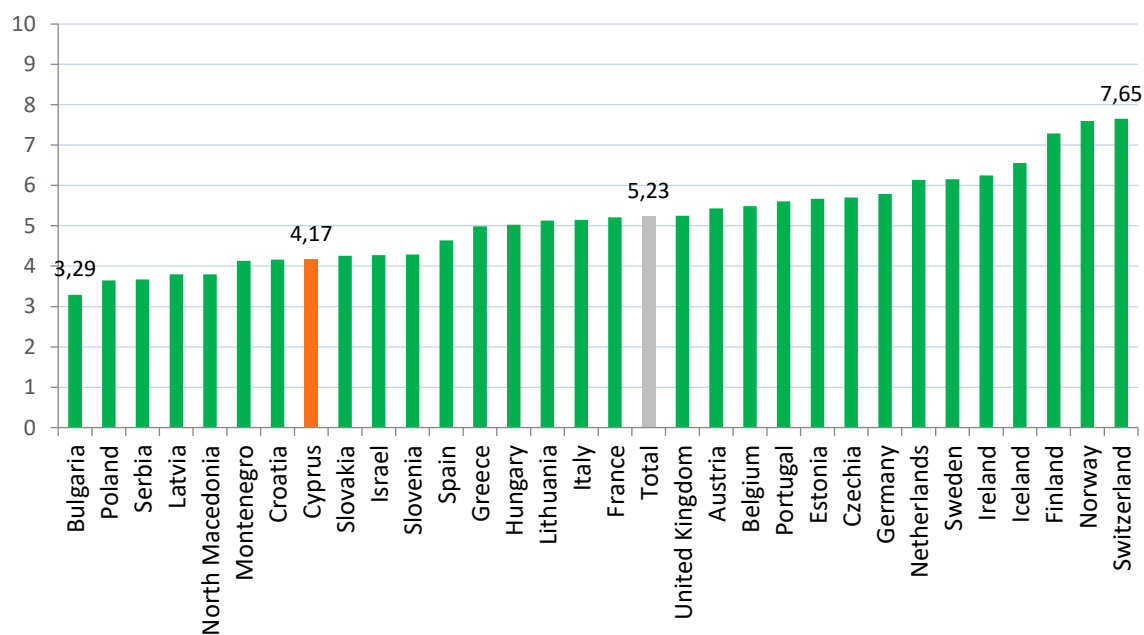
Όσον αφορά την σημαντικότητα της δημοκρατίας συνολικά, όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 4**, παρακάτω, η Κύπρος με μέσον όρο 9.11 είναι ανάμεσα στις χώρες που αποδίδουν την υψηλότερη σημασία στην δημοκρατία. Πρώτη έρχεται η Νορβηγία (Μ.Ο=9.41), δεύτερη η Σουηδία (Μ.Ο=9.38) και τρίτη η Αυστρία (Μ.Ο=9.36). Στο αντίθετο άκρο με την χαμηλότερη σημαντικότητα βρίσκεται η Τσεχία (Μ.Ο=7.97), η Λιθουανία (Μ.Ο=8.12) και το Μαυροβούνιο (Μ.Ο=8.13). Ο μέσος όρος στην Ευρώπη συνολικά συγκεντρώνεται στα 8.76, δηλώνοντας μια πολύ υψηλή σημαντικότητα στον θεσμό της δημοκρατίας.

Διάγραμμα 4. Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Πόσο σημαντικό είναι για σας να ζείτε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά;

Σύμφωνα με το **Διάγραμμα 5**, όσον αφορά την αξιολόγηση της λειτουργίας της δημοκρατίας συνολικά, η Κύπρος έρχεται έβδομη (7) ανάμεσα στις χώρες με την χαμηλότερη ικανοποίηση από τη λειτουργία του θεσμού. Η χαμηλότερη ικανοποίηση καταγράφεται στην Βουλγαρία (Μ.Ο=3.29), ακολουθεί η Πολωνία (Μ.Ο=3.65) και η Σερβία (Μ.Ο=3.67). Στο αντίθετο άκρο, με την υψηλότερη ικανοποίηση από την δημοκρατία πρώτη κατατάσσεται η Ελβετία (Μ.Ο=7.65), δεύτερη η Νορβηγία (Μ.Ο=7.60) και τρίτη η Φινλανδία (Μ.Ο=7.29).

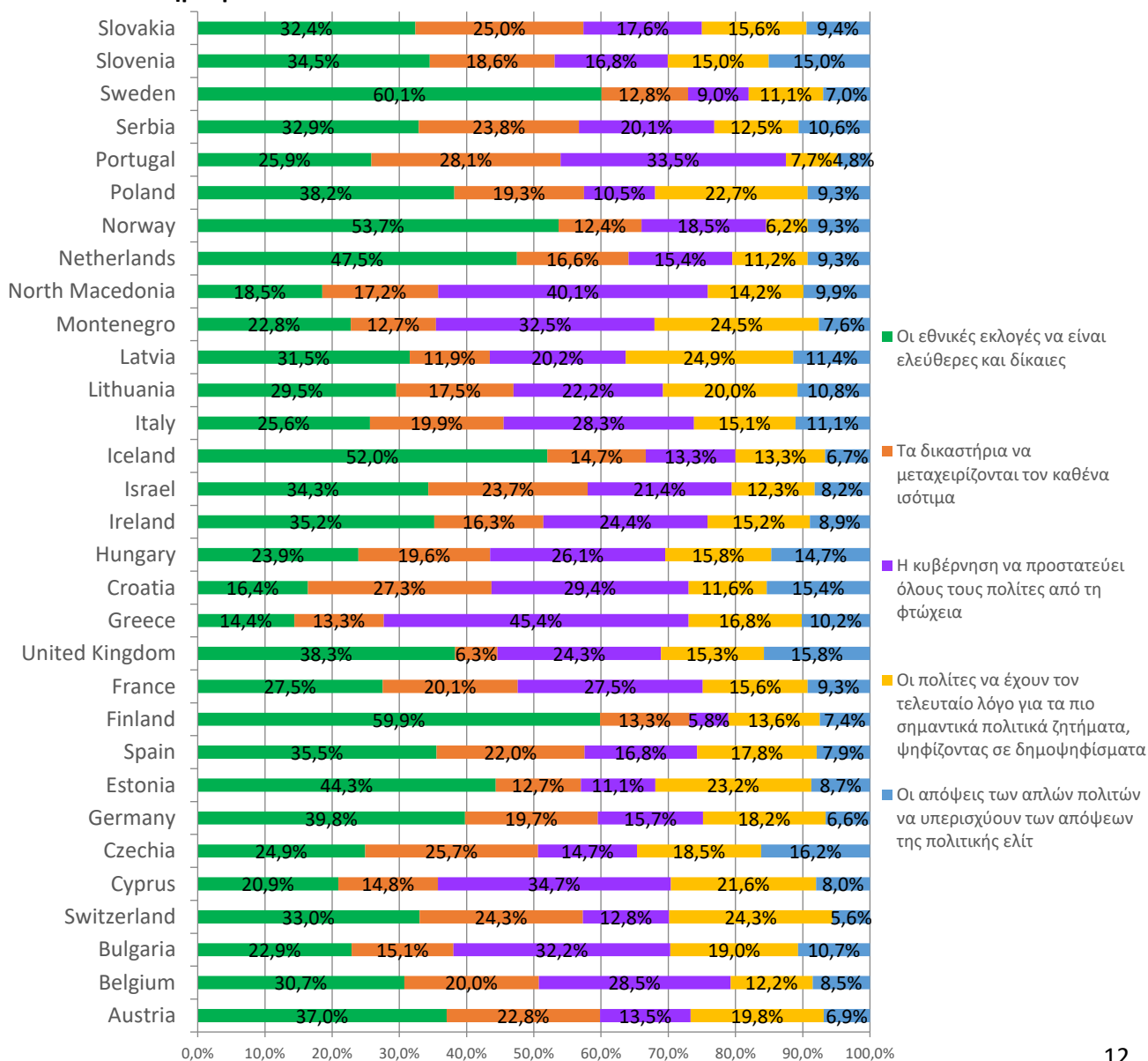
Διάγραμμα 5. Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Γενικά, πόσο ικανοποιημένος/η είστε με τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία στην Κύπρο;

Όσον αφορά τη πιο σημαντική διάσταση για την δημοκρατία όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 6** παρακάτω, 21 χώρες (από τις 31 συνολικά) που έλαβαν μέρος στην ΕΚΕ επιλέγουν ως πιο σημαντική την διάσταση του Ανταγωνισμού (ελεύθερες και δίκαιες εκλογές) του Φιλελεύθερου μοντέλου Δημοκρατίας. Το υψηλότερο ποσοστό σημαντικότητας για το Φιλελεύθερο μοντέλο καταγράφεται στην Σουηδία με το 60.1% των συμμετεχόντων της χώρας να επιλέγουν αυτή τη διάσταση. Ακολουθεί η Φινλανδία με 59.9%. Η διάσταση του **Κράτους Δικαίου** του Φιλελεύθερου μοντέλου επιλέγεται ως η πιο σημαντική για την δημοκρατία μόνο από τη Τσεχία (25.7%). Τη διάσταση της **Ισότητας** του μοντέλου της Σοσιαλδημοκρατίας επιλέγουν 10 χώρες, ανάμεσα τους και η Κύπρος (34.7%). Η Ελλάδα με ποσοστό 45.4% και η Βόρεια Μακεδονία με ποσοστό 40.1% καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά στη συγκεκριμένη διάσταση.

Αξίζει να σημειωθεί πως καμία χώρα δεν επιλέγει ως τις πιο σημαντικές διαστάσεις τη Συμμετοχή (μοντέλο Άμεσης Δημοκρατίας) και τον Αντι-Ελιτισμό (Λαϊκιστικό μοντέλο). Ωστόσο, τα υψηλότερα ποσοστά όσον αφορά την Συμμετοχή σε δημοψηφίσματα καταγράφονται στην Λετονία (24.9%) και στην Εσθονία (23.2%). Τα υψηλότερα ποσοστά για τη διάσταση του Αντι-Ελιτισμού συγκεντρώνουν η Τσεχία (16.2%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (15.8%).

Διάγραμμα 6. Σύγκριση μεταξύ χωρών όσον αφορά την πιο σημαντική διάσταση για τη δημοκρατία.

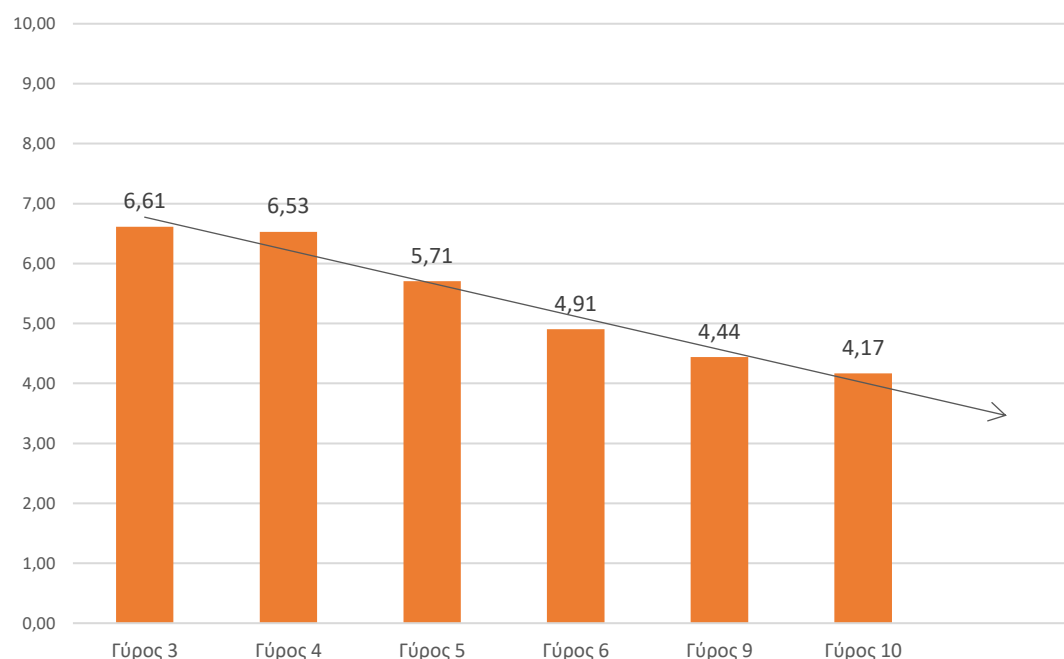
Γ. Αποτελέσματα Γύρων: σύγκριση Κύπρου μέσα στο χρόνο

Ένα από τα δυνατά σημεία της ΕΚΕ είναι ότι μας προσφέρει τη δυνατότητα σύγκρισης μέσα στο χρόνο. Πέραν από τις ερωτήσεις για τη δημοκρατία που μας δίνουν πολύτιμη πληροφόρησή για τη διαφορά μεταξύ *Αξιολόγησης σημαντικότητας* και *Εκτίμησης λειτουργίας* όπως τις περιγράψαμε παραπάνω για το Γύρο 10, η επανάληψη των ίδιων ερωτήσεων μας επιτρέπει να δούμε και τη μετακίνηση των θέσεων των πολιτών μέσα στο χρόνο.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η Κύπρος συμμετείχε για πρώτη φορά στο Γύρο 3, (2006) και στη συνέχεια στον Γύρο 4 (2008), Γύρο 5 (2010) και τον Γύρο 6 (2012). Υπήρξε μικρή διακοπή για τους Γύρους 7 και 8 που δεν συμμετείχε η Κύπρος και επανήλθαμε στον Γύρο 9 (2018) και συνεχίσαμε στον Γύρο 10 (2020). Οι ερωτήσεις για τη δημοκρατία εντάχθηκαν πρώτη φορά στον Γύρο 6 (2012) και επαναλήφθηκαν στον Γύρο 10 (2020) που σημαίνει ότι έχουμε δεδομένα για αυτή την ερώτηση για περίπου μια δεκαετία. Ωστόσο, η ερώτηση σχετικά με την εκτίμηση λειτουργίας της δημοκρατίας γενικά στις χώρες και στη Κύπρο εντάχθηκε από την αρχή της ΕΚΕ και άρα μπορούμε να δούμε αναλυτικά παρακάτω την μεταβολή της από το 2006 έως το 2020.

Όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 7** παρακάτω, η εκτίμηση των πολιτών για τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία γενικά στην Κύπρο μειώνεται με τον χρόνο. Παρατηρούμε ότι για τον Γύρο 3 (2006) και Γύρο 4 (2008) οι μέσοι όροι ικανοποίησης είναι σε σχετικά ψηλά επίπεδα της τάξης του 6,61 και 6,53 αντίστοιχα. Από τον Γύρο 5 (2010) καταγράφεται μια σταδιακή μείωση σε όλους τους επόμενους Γύρους. Ο μέσος όρος που καταγράφηκε για τον Γύρο 10 (2020) είναι ο χαμηλότερος από όλους (4,17) που έχουν καταγραφεί από τότε που η Κύπρος συμμετείχε στην έρευνα αυτή.

Διάγραμμα 7: Ικανοποίηση με τη λειτουργία της δημοκρατίας στη Κύπρο διαχρονικά

Στο παρακάτω **Διάγραμμα 8** με σκούρο μπλε και πράσινο χρωματισμό παρατηρούμε τις απαντήσεις για τις διαστάσεις της δημοκρατίας που αφορούν την αξιολόγηση

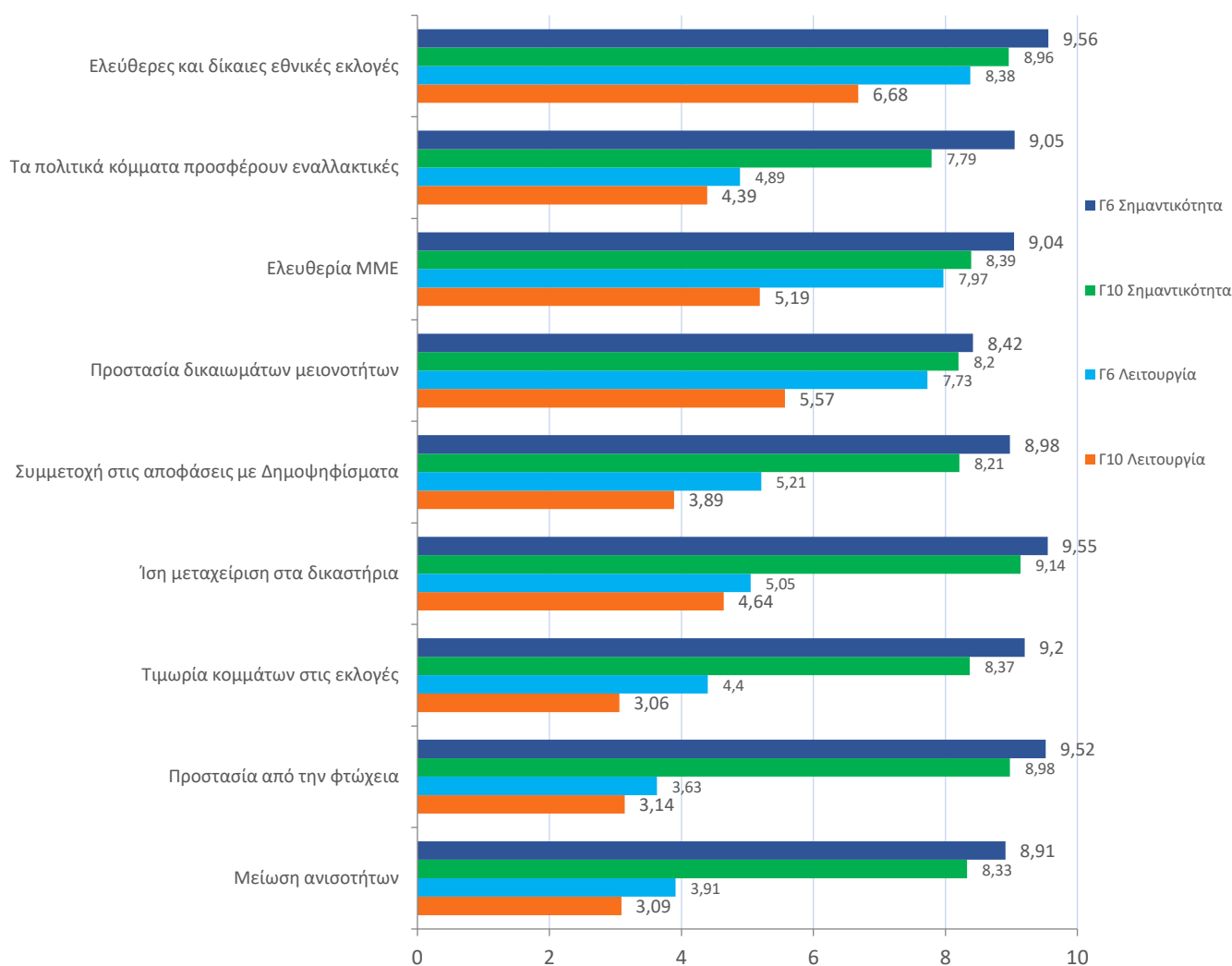
σημαντικότητας για τον Γύρο 6 (2012) και τον Γύρο 10 (2020) αντίστοιχα. Να σημειώσουμε πως στον Γύρο 6 δεν υπήρχαν όλες οι ερωτήσεις που υπάρχουν στον Γύρο 10. Επομένως, η σύγκριση γίνεται για τις ερωτήσεις που έχουμε διαθέσιμα δεδομένα.

Αυτό που παρατηρούμε αρχικά στο διάγραμμα είναι ότι οι μέσοι όροι για τον Γύρο 10 είναι όλοι χαμηλότεροι αυτών του Γύρου 6 (2012), που σημαίνει ότι μειώνεται η σημαντικότητα που αποδίδουν οι πολίτες σε αυτές τις διαστάσεις της δημοκρατίας. Αξίζει να σημειώσουμε πως η μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στην ερώτηση σχετικά με τις εναλλακτικές προτάσεις των πολιτικών κομμάτων, όπου παρατηρήθηκε μείωση της τάξης του 1.26. Η μικρότερη μείωση στην αξιολόγηση σημαντικότητας καταγράφηκε στην ερώτηση σχετικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων (0.23).

Επιπλέον, με ανοιχτό μπλε και πορτοκαλί παρατηρούμε τους μέσους όρους για την εκτίμηση της λειτουργίας των ίδιων διαστάσεων της δημοκρατίας στη χώρα μας για τον Γύρο 6 και Γύρο 10 αντίστοιχα. Από τον Γύρο 6 (2012) μέχρι τον Γύρο 10 (2020) παρατηρείται μείωση στους μέσους όρους και άρα σημειώνεται και εδώ μείωση στην εκτίμηση της λειτουργίας των διαστάσεων της δημοκρατίας για τη χώρα μας. Η μεγαλύτερη μείωση καταγράφηκε στην ερώτηση σχετικά με την Ελευθερία των ΜΜΕ, με τη διαφορά εκτιμήσεων λειτουργίας μεταξύ των δυο γύρων να φτάνει στις 2.78 μονάδες. Μεγάλη μείωση επίσης παρατηρείται στην προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων (2.16). Αντίστροφα, μικρότερη αλλαγή υπήρξε στην ερώτηση σχετικά με την ίση μεταχείριση από τα δικαστήρια (0.41) και στην προστασία από τη φτώχεια (0.49).

Συμπερασματικά, με το χρόνο **μειώνονται** τόσο οι αξιολογήσεις για τη σημαντικότητα των διαστάσεων για τη δημοκρατία όσο και οι εκτιμήσεις για την κατάσταση λειτουργίας της δημοκρατίας στη χώρα μας, με τη μεγαλύτερη διαφορά να καταγράφεται στις εκτιμήσεις για την Ελευθερία των ΜΜΕ.

Διάγραμμα 8: Σύγκριση Αξιολόγησης σημαντικότητας και Εκτίμησης λειτουργίας των διαστάσεων της δημοκρατίας για τους Γύρους 6 (2012) και 10 (2020)

3.Β. Υποστήριξη καθεστώτος, Ανταποκρισιμότητα

Α. Αποτελέσματα Γύρου 10 για την Κύπρο

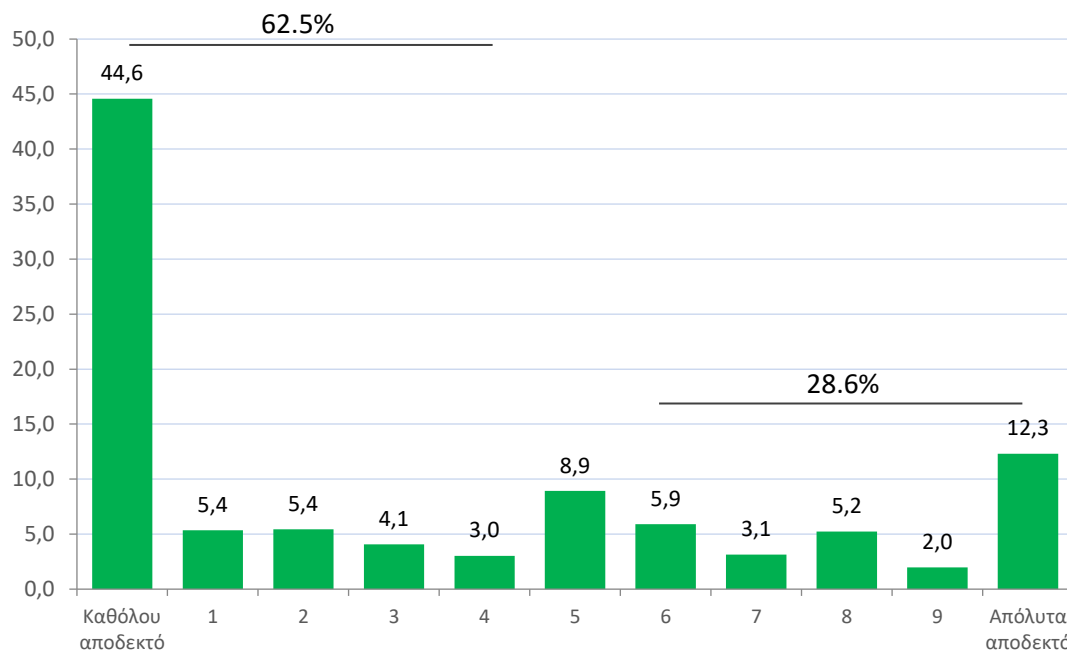
Η έννοια της υποστήριξης του πολιτεύματος σύμφωνα με τον Easton προσδιορίζεται ως η «δεξαμενή ευνοϊκών στάσεων ή καλής θέλησης που βοηθά τα μέλη να αποδέχονται ή να ανέχονται αλλαγές για τις οποίες είναι αντίθετοι ή θεωρούν ότι το αποτέλεσμα της αλλαγής βλάπτει τις επιθυμίες τους» (Easton, 1965: 273). Στην ΕΚΕ περιλαμβάνονται μετρήσεις για τα δύο είδη πολιτεύματος/καθεστώτος: 1) το δημοκρατικό καθεστώς (όπως παρουσιάζονται τα αποτελέσματα παραπάνω) και 2) το αυταρχικό καθεστώς.

Σε αντίθεση με το δημοκρατικό καθεστώς, το αυταρχικό καθεστώς είναι εκείνο όπου: 1) δεν υπάρχουν ελεύθερες και δίκαιες εκλογές ή 2) η δύναμη συγκεντρώνεται σε ένα μόνο άτομο/σώμα ή 3) δεν υπάρχουν όρια στην εξουσία του κυβερνήτη/κυβέρνησης. Λόγω περιορισμού του μεγέθους του ερωτηματολογίου, δεν ήταν δυνατόν να εξεταστούν όλες αυτές οι παράμετροι. Για το λόγο αυτό στον Γύρο 10 εντάχθηκε μια νέα ερώτηση που αφορά την υποστήριξη προς το αυταρχικό καθεστώς.

Τα άτομα κλήθηκαν να απαντήσουν πόσο αποδεκτό θα ήταν για αυτούς η χώρα τους, στη συγκεκριμένη περίπτωση η Κύπρος, να έχει έναν ισχυρό ηγέτη που να είναι υπεράνω του νόμου σε μια 11-βάθμια κλίμακα από το 0 μέχρι το 10, όπου το 0 σημαίνει 'Καθόλου αποδεκτό' και το 10 σημαίνει 'Πλήρως αποδεκτό'. Επομένως, υψηλά σκορ (άνω του 5) σε αυτή τη κλίμακα υποδεικνύουν την αποδοχή ενός αυταρχικού καθεστώτος ενώ χαμηλά σκορ (κάτω του 5) υποδηλώνουν απόρριψη της αυταρχικότητας.

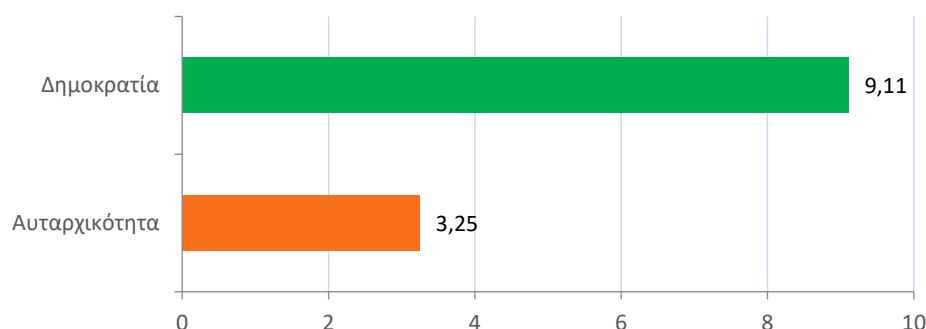
Όπως παρατηρούμε από το **Διάγραμμα 9** παρακάτω, μια μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε ότι δεν είναι αποδεκτό για την Κύπρο να έχει έναν ισχυρό ηγέτη που να είναι υπεράνω του νόμου, εκδηλώνοντας μια απόρριψη προς το αυταρχικό καθεστώς. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά που καταγράφονται για τις απαντήσεις από το 0 (Καθόλου αποδεκτό) μέχρι το 4 είναι της τάξης του 62,5%, δηλαδή έξι στους δέκα. Το ποσοστό που δηλώνει ότι είναι αποδεκτό για την Κύπρο να έχει έναν ισχυρό ηγέτη που να είναι υπεράνω του νόμου με απαντήσεις από το 6 μέχρι το 10 (Πλήρως αποδεκτό) ανέρχεται στο 28,6%, δηλαδή περίπου τρεις στους 10. Ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 8,9% εκφράζει μια μέση θέση.

Διάγραμμα 9: Πόσο αποδεκτό είναι η Κύπρος να έχει έναν ισχυρό ηγέτη που να είναι υπεράνω του νόμου;

Στο **Διάγραμμα 10** παρακάτω, συγκρίνοντας, επίσης, τους μέσους όρους των ερωτήσεων που αφορούν από τη μία τη σημαντικότητα του να ζει κάποιος σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά με το πόσο αποδεκτό θα ήταν να έχει η Κύπρος έναν ηγέτη υπεράνω του νόμου, παρατηρούμε και πάλι ότι η σημαντικότητα του να ζούμε σε μια δημοκρατική χώρα συγκεντρώνει υψηλό μέσο όρο της τάξης του 9.11, ενώ από την άλλη η αποδοχή ενός ισχυρού ηγέτη υπεράνω του νόμου καταγράφει ένα χαμηλό μέσο όρο της τάξης του 3.25. Η διαφορά αυτή δείχνει μια ξεκάθαρη προτίμηση στο δημοκρατικό πολίτευμα. Ωστόσο, η τιμή αποδοχής ενός αυταρχικού καθεστώτος δεν είναι ευκαταφρόνητη αφού στέκεται περίπου στο 1/3 αυτής της υποστήριξης της δημοκρατίας. **Η διαφορά μεταξύ των μέσων όρων είναι στατιστικά σημαντική.**

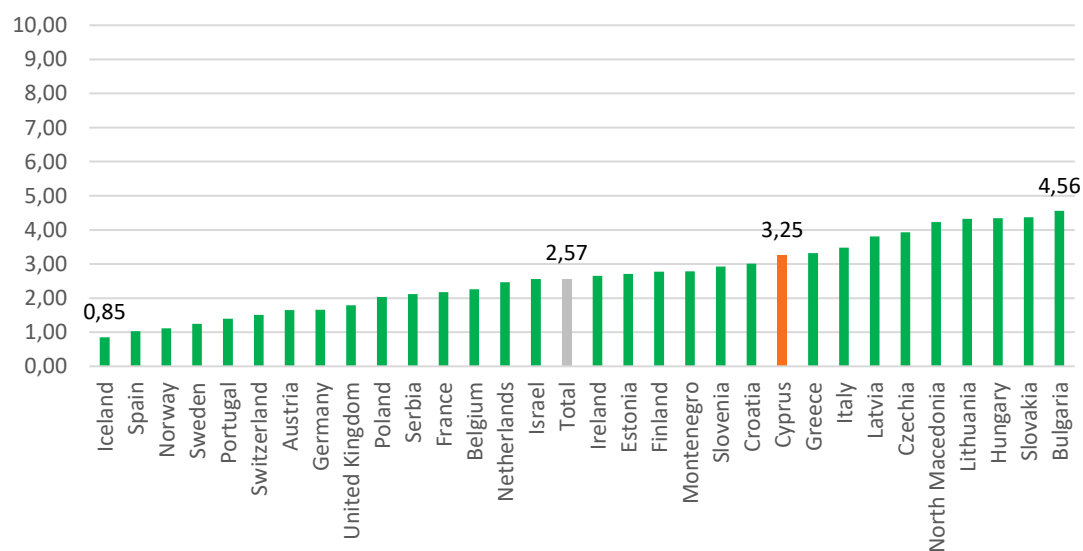
Διάγραμμα 10: Σύγκριση σημαντικότητας Δημοκρατίας-Αυταρχικότητας

Β. Αποτελέσματα Γύρου 10 σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες

Όταν, όμως, συγκρίνουμε την Κύπρο με τις υπόλοιπες χώρες, στην ερώτηση που αφορά την αποδοχή ενός ισχυρού ηγέτη υπεράνω του νόμου, παρατηρούμε ότι η Κύπρος κατατάσσεται δέκατη στην κατάταξη (Μ.Ο = 3,25) με τις χώρες που έχουν τους πιο ψηλούς μέσους όρους και άρα μεγαλύτερη αποδοχή ενός αυταρχικού καθεστώτος. Πρώτη κατατάσσεται η Βουλγαρία (Μ.Ο = 4,56) ενώ στον αντίποδα, με τη χαμηλότερη αποδοχή ενός αυταρχικού καθεστώτος, κατατάσσεται η Ισλανδία με μέσο όρο 0,85. Ο μέσος όρος για όλες τις χώρες συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου είναι 2,57 (Διάγραμμα 11).

Διάγραμμα 11: Πόσο αποδεκτό είναι η Κύπρος να έχει έναν ισχυρό ηγέτη που να είναι υπεράνω του νόμου, σύγκριση μεταξύ χωρών

Γ. Αποτελέσματα Γύρων: σύγκριση Κύπρου μέσα στο χρόνο

Όπως αναφέρθηκε η ενότητα αυτή είναι καινούρια στον Γύρο 10 και για τον λόγο αυτό δεν έχουμε δεδομένα από προηγούμενους Γύρους της ΕΚΕ.

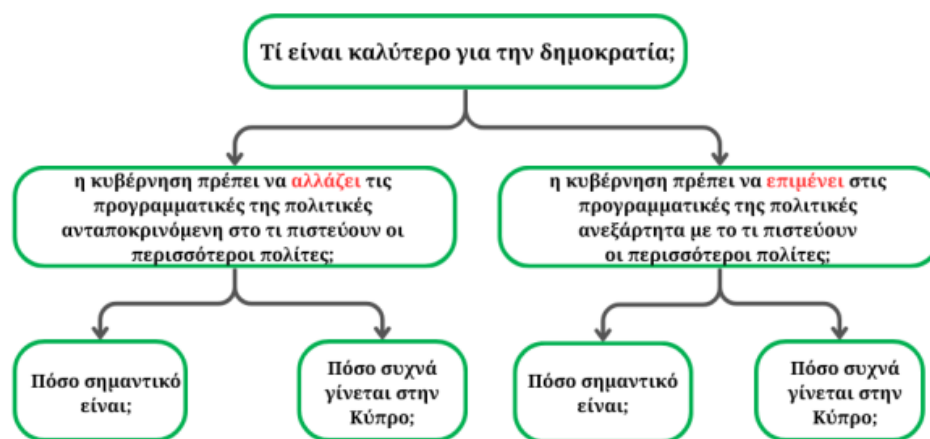
3.B. Ανταποκρισιμότητα/Ανταπόκριση κυβερνήσεων

A. Αποτελέσματα Γύρου 10 για την Κύπρο

Η ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση (responsiveness) ορίζεται ως «η ικανότητα των κυβερνήσεων να ικανοποιούν τους κυβερνώμενους εκτελώντας κυβερνητικές πολιτικές με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κοινού» (Morlino 2009: 41). Σύμφωνα με τα λόγια του Powell, η ανταπόκριση νοείται ως η διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών που επιθυμούν οι πολίτες, πράγμα που απαιτεί τη μετάφραση των επιθυμιών της κοινής γνώμης (Powell 2004: 91). Η ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση των εκπροσώπων είναι μια **εξαιρετικά σημαντική διάσταση** σε κάθε δημοκρατία. Εάν οι πολίτες αντιληφθούν ότι δεν εισακούγονται από την κυβέρνηση, η κάθετη λογοδοσία (διορθωτικός δημοκρατικός μηχανισμός), «τιμωρεί» την κυβέρνηση που δεν τους άκουσε επαρκώς. Μάλιστα, σήμερα βλέπουμε πως πολλά λαϊκιστικά κόμματα στην Ευρώπη βασίζονται στην ακραία ανταποκρισιμότητα//ανταπόκριση, πατώντας ακριβώς στην μη ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση των παραδοσιακών κομμάτων, ώστε να κερδίσουν την εύνοια της κοινής γνώμης.

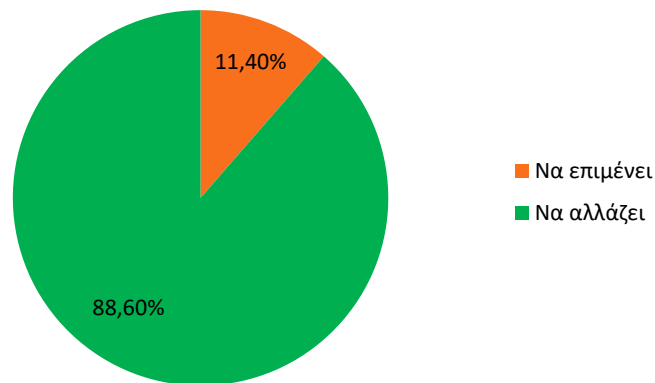
Προκειμένου να μελετηθεί η ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση των κυβερνήσεων προς τους πολίτες, στην ΕΚΕ συμπεριλαμβάνονται τρεις ερωτήσεις. Όπως εμφανίζονται στο **Σχήμα 2** παρακάτω, αρχικά οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν σχετικά με το τι είναι καλύτερο για τη δημοκρατία μεταξύ δύο επιλογών: 'η κυβέρνηση πρέπει να **αλλάζει** τις προγραμματικές της πολιτικές ανταποκρινόμενη στο τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες', ή 'ότι πρέπει να **επιμένει** στις προγραμματικές της πολιτικές ανεξάρτητα από το τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες'. Αν τα άτομα επέλεξαν να **αλλάξει** κατευθύνονταν στη συνέχεια σε δύο σχετικές επιπρόσθετες ερωτήσεις που αφορούσαν τη **σημαντικότητα και τη συχνότητα της αλλαγής**. Όσα άτομα επέλεξαν να **επιμένει** η κυβέρνηση στις πολιτικές της, κατευθύνονταν σε δύο άλλες σχετικές επιπρόσθετες ερωτήσεις που αφορούσαν τη **σημαντικότητα και τη συχνότητα της επιμονής** στις προγραμματικές δηλώσεις.

Σχήμα 2: Ερωτήσεις σχετικά με την ανταποκρισιμότητα της κυβέρνησης

Όπως φαίνεται στο **Διάγραμμα 12** παρακάτω, η μεγάλη πλειοψηφία των ατόμων (722 από τα 815 άτομα: 88,6%) απάντησε ότι η κυβέρνηση πρέπει να **αλλάξει** τις προγραμματικές της πολιτικές ανταποκρινόμενη στο τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες. Μόνο ένα 11,4% (93 άτομα) επέλεξε την απάντηση ότι η κυβέρνηση πρέπει να **επιμένει** στις προγραμματικές της πολιτικές ανεξάρτητα από το τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες.

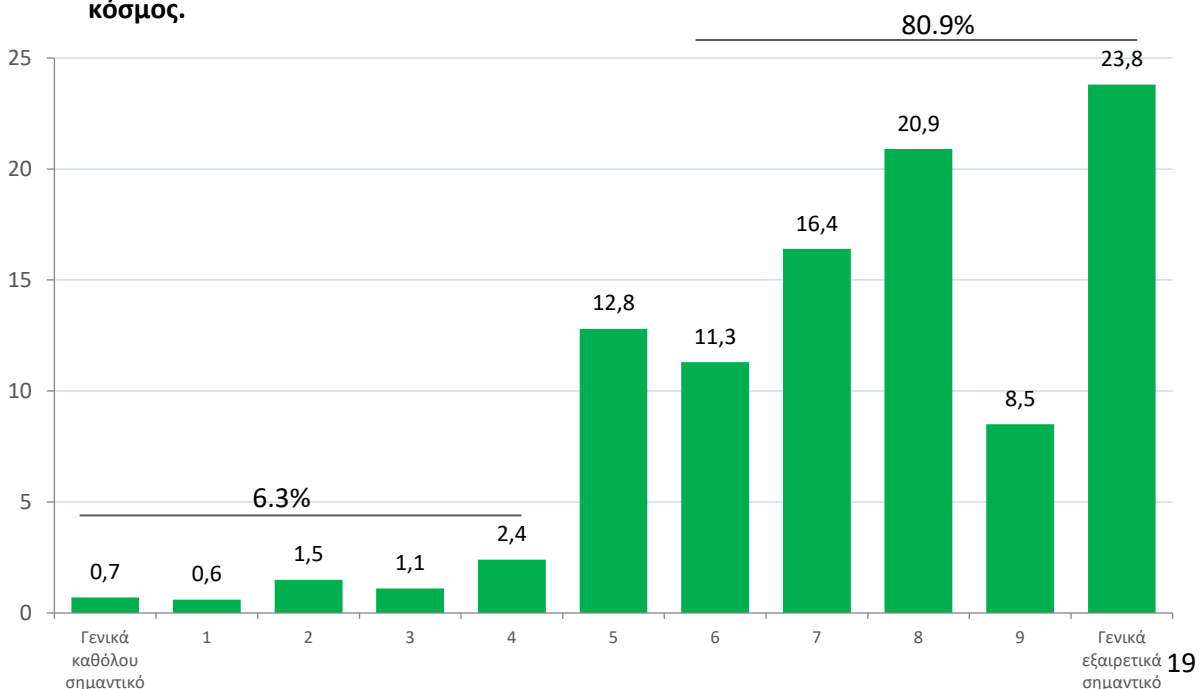
Διάγραμμα 12: Τί είναι καλύτερο για τη Δημοκρατία; Η κυβέρνηση να...

Όσα άτομα απάντησαν ότι η κυβέρνηση πρέπει να **αλλάζει** τις προγραμματικές της πολιτικές, στο σύνολο 722 άτομα από τα 815 (88,6%), κλήθηκαν στην συνέχεια να απαντήσουν αρχικά πόσο **σημαντικό** θεωρούν για τη δημοκρατία γενικά η κυβέρνηση να **αλλάζει** τις πολιτικές της ανταποκρινόμενη σε αυτό που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Στη συνέχεια απάντησαν **πόσο συχνά** θεωρούν ότι η κυβέρνηση στην Κύπρο σήμερα αλλάζει τις πολιτικές της ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος (**Διάγραμμα 13, 14**).

Η αξιολόγηση σημαντικότητας της **αλλαγής** γινόταν σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 όπου το 0 σημαίνει 'Γενικά καθόλου σημαντικό' και το 10 σημαίνει 'Γενικά εξαιρετικά σημαντικό'. Υψηλά σκορ εδώ σημαίνουν ότι τα άτομα αποδίδουν και υψηλότερη σημαντικότητα στην αλλαγή ενώ χαμηλά σκορ δηλώνουν το αντίθετο. Αυτό που παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 13** παρακάτω είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία αξιολογεί ως πολύ σημαντικό για τη δημοκρατία γενικά η κυβέρνηση να αλλάζει τις πολιτικές που σχεδιάζει ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Το ποσοστό που επέλεξε μια απάντηση από το 6 μέχρι το 10, δηλαδή υψηλή σημαντικότητα, ανέρχεται στο 80,9% ενώ το ποσοστό που επέλεξε μια απάντηση από το 0 μέχρι το 4 που αντιστοιχεί σε χαμηλή ή καθόλου σημαντικότητα ανέρχεται στο 6,3%. Ένα 13% έλαβε μια μέση θέση.

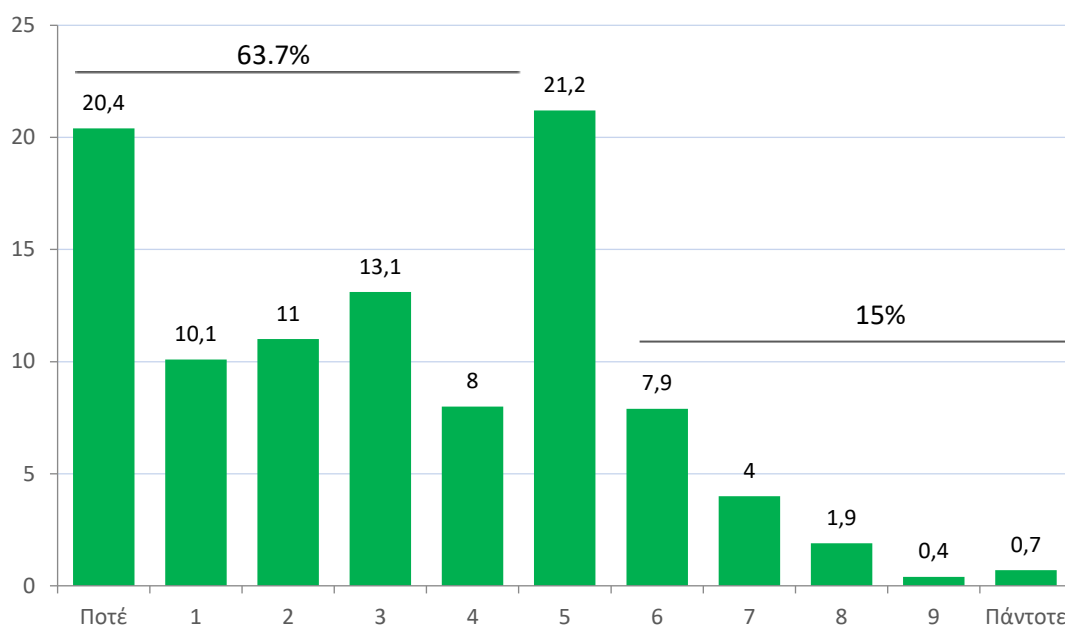
Διάγραμμα 13: Σημαντικό για τη δημοκρατία γενικά η κυβέρνηση να αλλάζει τις προγραμματισμένες τις πολιτικές ανταποκρινόμενη σε αυτό που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος.

Από την άλλη, όπως παρατηρούμε στο **Διάγραμμα 14**, τα ποσοστά αυτά αντιστρέφονται όταν τα άτομα καλούνται να απαντήσουν **πόσο συχνά** στην Κύπρο σήμερα η κυβέρνηση **αλλάζει** τις πολιτικές που σχεδιάζει ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Η κλίμακα εδώ είναι και πάλι 11-βάθμια, από το 0 που σημαίνει 'Ποτέ' έως το 10 που σημαίνει 'Πάντοτε'. Το ποσοστό από τα 722 άτομα που επέλεξε μια αξιολόγηση από το 6 μέχρι το 10, που σημαίνει ότι οι πολιτικές αλλάζουν πάντα ή συχνά, ανέρχεται στο 15%, ενώ το ποσοστό που επέλεξε μια απάντηση από το 0 μέχρι το 4 που σημαίνει ότι δεν αλλάζουν ποτέ ή σπάνια, ανέρχεται στο 63,7%.

Αυτό που αξίζει αρχικά να σημειώσουμε εδώ είναι και πάλι η **απόκλιση** μεταξύ της σημαντικότητας που αποδίδουν οι συμμετέχοντες στο να αλλάζουν οι προγραμματικές πολιτικές της κυβέρνησης ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος, και της συχνότητας που αλλάζουν αυτές οι πολιτικές στην Κύπρο.

Διάγραμμα 14: Πόσο συχνά η κυβέρνηση στη Κύπρο σήμερα αλλάζει τις πολιτικές της ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος.

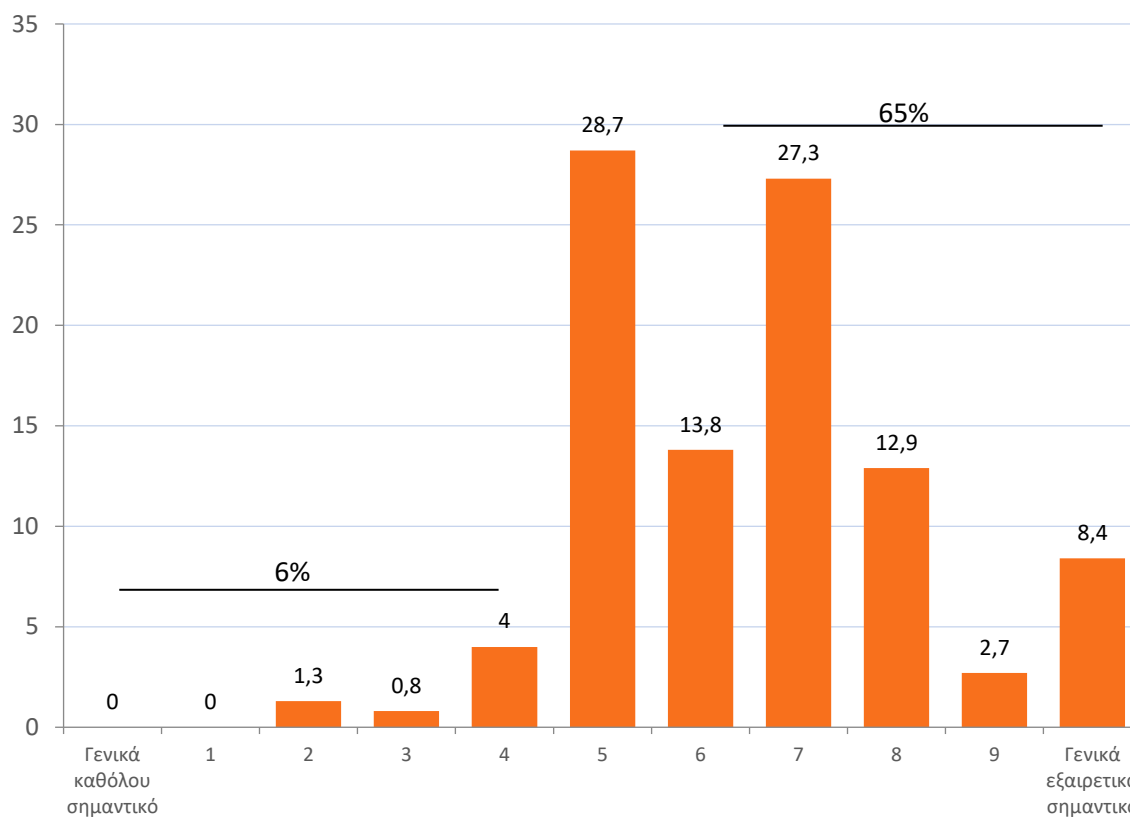

Όσα άτομα επέλεξαν την απάντηση ότι η κυβέρνηση πρέπει να επιμένει στις προγραμματικές της πολιτικές ανεξάρτητα από το τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες, στο σύνολο 93 άτομα από τα 815 (11,4%), στη συνέχεια απάντησαν σε δύο σχετικές ερωτήσεις. Αρχικά κλήθηκαν να απαντήσουν πόσο σημαντικό θεωρούν για τη δημοκρατία γενικά η κυβέρνηση να επιμένει τις πολιτικές που σχεδιάζει, ανεξάρτητα από αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Στη συνέχεια απάντησαν πόσο συχνά θεωρούν ότι η κυβέρνηση στην Κύπρο σήμερα επιμένει στις πολιτικές που σχεδιάζει, ανεξάρτητα από αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. (**Διάγραμμα 15, 16**).

Η αξιολόγηση της σημαντικότητας γινόταν σε μια κλίμακα από το 0 έως το 10 όπου το 0 σημαίνει 'Γενικά καθόλου σημαντικό' και το 10 σημαίνει 'Γενικά εξαιρετικά σημαντικό'. Υψηλά σκορ εδώ σημαίνουν ότι τα άτομα αποδίδουν και υψηλότερη σημαντικότητα στην επιμονή της κυβέρνησης ενώ χαμηλά σκορ δηλώνουν το αντίθετο. Στην ερώτηση αυτή, όπως βλέπουμε στο **Διάγραμμα 15**, από τα 93 άτομα που επέλεξαν ότι η κυβέρνηση πρέπει να επιμένει, το 65% σημειώνει ότι είναι πολύ ή εξαιρετικά σημαντικό η κυβέρνηση να

επιμένει στις πολιτικές της ανεξαρτήτως του τι πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Ένα 6% μόνο επέλεξε ότι δεν είναι σημαντικό και ένα 28.7% διατήρησε μια μέση στάση.

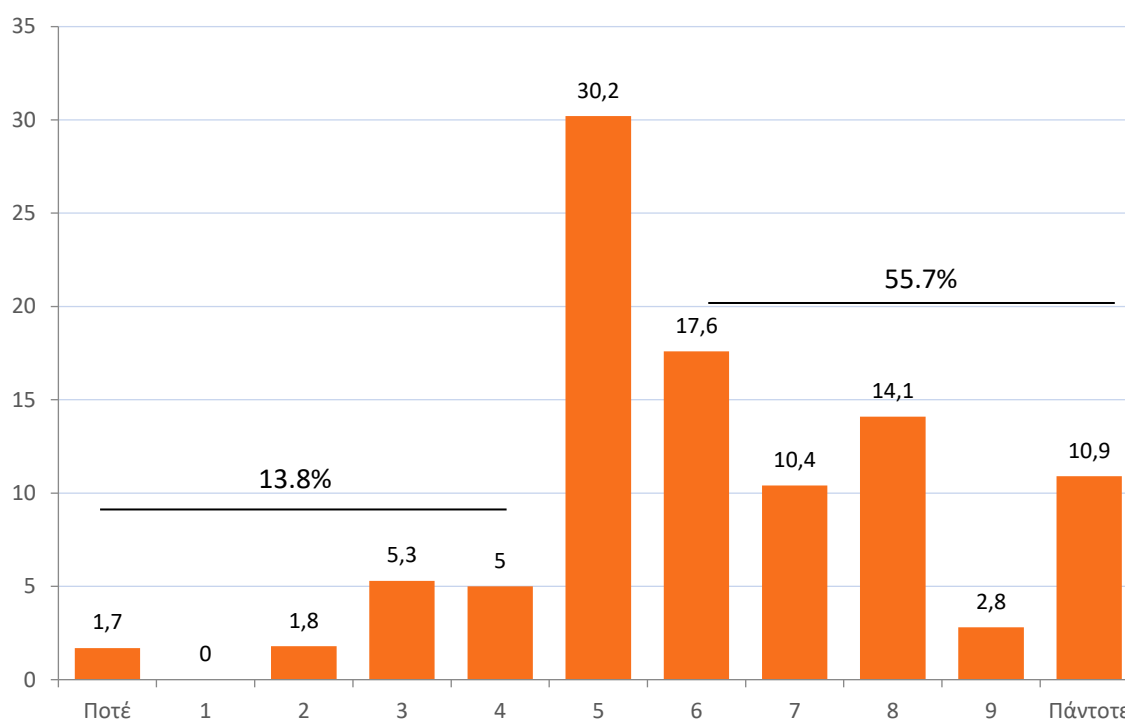
Διάγραμμα 15: Σημαντικό για τη δημοκρατία γενικά να επιμένει στις πολιτικές που σχεδιάζει, ανεξάρτητα από αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος;

Στο **Διάγραμμα 16** παρακάτω, παρατηρούμε μια διαφορετική εικόνα από αυτή που παρουσιάστηκε παραπάνω σχετικά με την συχνότητα αλλαγής της κυβερνητικής πολιτικής. Τα 93 άτομα που επέλεξαν ότι η κυβέρνηση πρέπει να επιμένει, καλούνται εδώ να απαντήσουν πόσο συχνά στην Κύπρο σήμερα η κυβέρνηση επιμένει τις πολιτικές που σχεδιάζει ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος. Η κλίμακα είναι και πάλι 11-βάθμια, από το 0 που σημαίνει 'Ποτέ' έως το 10 που σημαίνει 'Πάντοτε'. Εδώ, το 55.7% επέλεξε μια απάντηση από το 6 έως το 10 δηλώνοντας πως η κυβέρνηση επιμένει συχνά ή πάντοτε, ένα 13.8% τάχθηκε σε κάποια απάντηση από το 0 έως το 4 δηλώνοντας πως η κυβέρνηση ποτέ ή σπάνια επιμένει. Ένα 30% τάχθηκε στη μέση.

Η περίπτωση αυτή αποτελεί και τη μοναδική όπου η σημαντικότητα συγκλίνει σε μεγάλο βαθμό με τις εκτιμήσεις λειτουργίας στη Κύπρο. Συγκεκριμένα, τα άτομα που κρίνουν ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να επιμένει στις προγραμματικές της δηλώσεις ανεξαρτήτως του τι πιστεύουν οι περισσότεροι πολίτες, συνολικά το 11.4% των συμμετεχόντων, θεωρούν ότι η επιμονή της κυβέρνησης είναι **και** σημαντική για τη δημοκρατία **και** ότι αυτό παρατηρείται συχνά στη Κύπρο, ανεξαρτήτως της θέλησης της κοινής γνώμης.

Διάγραμμα 16: Πόσο συχνά η κυβέρνηση στη Κύπρο σήμερα επιμένει στις πολιτικές που σχεδιάζει, ανεξάρτητα από αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος.

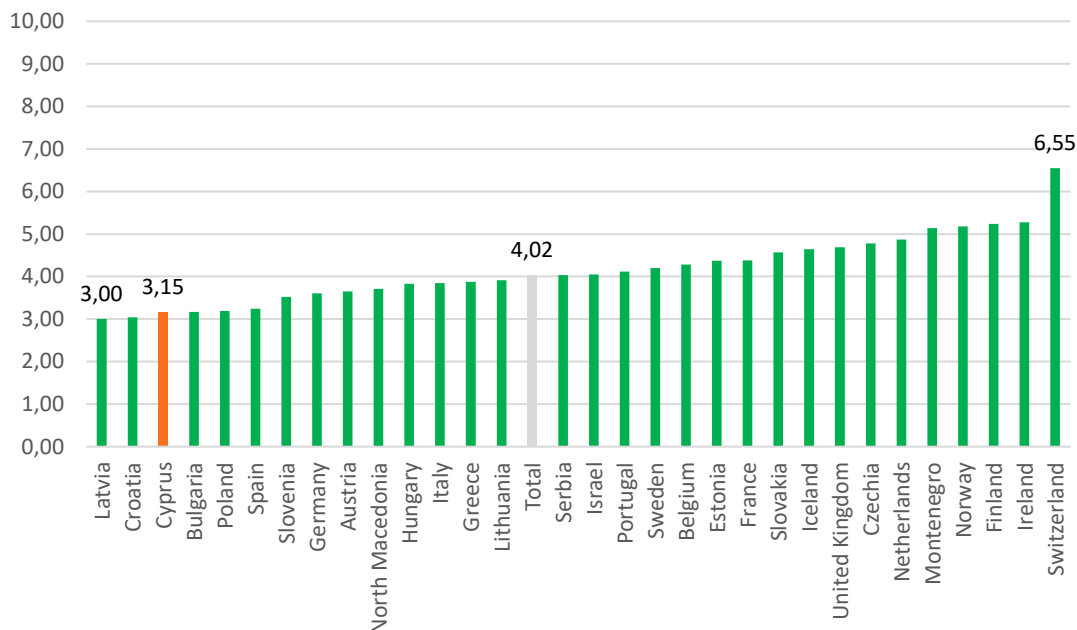

B. Αποτελέσματα Γύρου 10: σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες

Συγκρίνοντας τις απαντήσεις της Κύπρου με αυτές των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, παρατηρείται σύγκλιση όσον αφορά το ποσοστό που επιλέγει ότι η κυβέρνηση πρέπει να αλλάξει τις πολιτικές της αναλόγως την κοινή γνώμη ή να επιμένει. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία (87%) συνολικά στην Ευρώπη θεωρεί ότι η αλλαγή είναι καλύτερη για τη δημοκρατία. Αντίθετα, το 13% στην Ευρώπη συνολικά θεωρεί ότι η επιμονή της κυβέρνησης είναι το πιο σωστό για τη δημοκρατία.

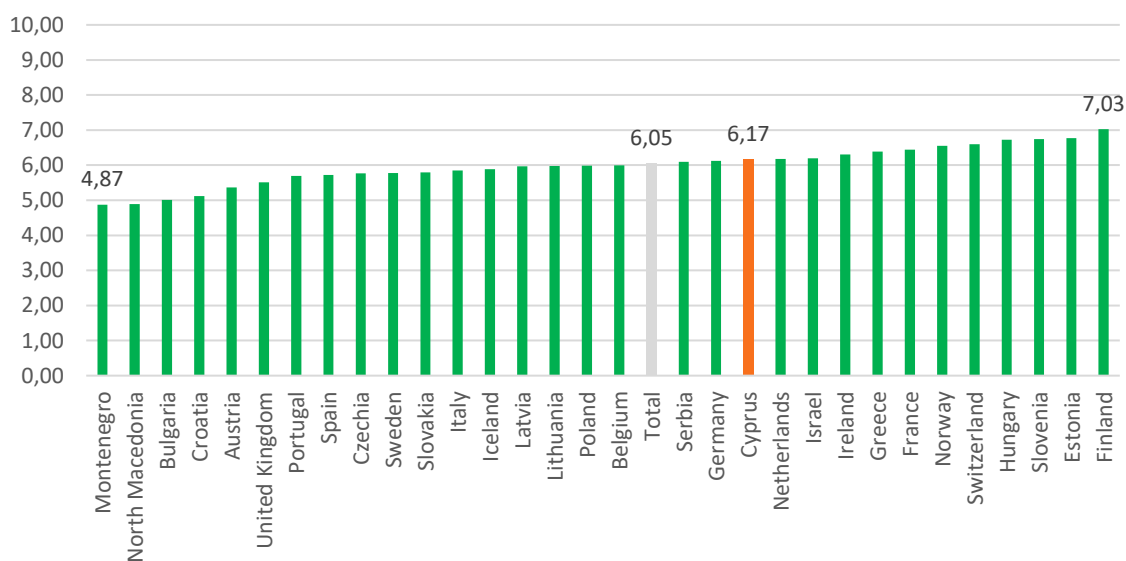
Ωστόσο, διερευνώντας τις εκτιμήσεις συχνότητας τόσο για την αλλαγή όσο και για την επιμονή μεταξύ της Κύπρου και των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών βλέπουμε μια διαφορετική εικόνα. Στο **Διάγραμμα 17** που αφορά τη συχνότητα αλλαγής, η Κύπρος βρίσκεται αρκετά μακριά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (4.02). Με μέσο όρο 3.15 κατατάσσεται τρίτη (3) ανάμεσα στις χώρες που εκτιμούν πως η κυβέρνηση αλλάζει σπάνια ή και ποτέ τις πολιτικές της ανταποκρινόμενη στην κοινή γνώμη. Πρώτη βρίσκεται η Λετονία (Μ.Ο= 3.00) και δεύτερη η Κροατία (Μ.Ο= 3.04). Στο άλλο άκρο, με 6.55 βρίσκεται η Ελβετία όπου τα άτομα εκτιμούν ότι η κυβέρνηση αλλάζει συχνά τις πολιτικές της σύμφωνα με τη κοινή γνώμη. Δεύτερη ακολουθεί με μεγάλη διαφορά η Ιρλανδία (Μ.Ο= 5.28) και τρίτη η Φινλανδία (Μ.Ο= 5.23).

Διάγραμμα 17: Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Πόσο συχνά η κυβέρνηση στη χώρα σας σήμερα αλλάζει τις πολιτικές της ανταποκρινόμενη σε αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος.

Από την άλλη, στο **Διάγραμμα 18** που αφορά την συχνότητα επιμονής της κυβέρνησης, η Κύπρος με μέσον όρο 6.17 βρίσκεται κοντά και μάλιστα ξεπερνά τον μέσον όρο της Ευρώπης (Μ.Ο= 6.05). Η μεγαλύτερη συχνότητα επιμονής εδώ συναντάται στην Φινλανδία (Μ.Ο= 7.03), ενώ τη λιγότερη συχνότητα επιμονής επιδεικνύει το Μαυροβούνιο (Μ.Ο= 4.87).

Διάγραμμα 18: Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Πόσο συχνά η κυβέρνηση στη χώρα σας σήμερα επιμένει στις πολιτικές που σχεδιάζει, ανεξάρτητα από αυτά που πιστεύει ο περισσότερος κόσμος.

3.Γ. Στάσεις προς τον Αυταρχισμό

A. Αποτελέσματα Γύρου 10 για την Κύπρο

Στον Γύρο 10, εντάχθηκαν ακόμα δύο νέες ερωτήσεις στο ερωτηματολόγιο που μετρούν τις στάσεις απέναντι στον αυταρχισμό. Σύμφωνα με τον Duckitt et al. (2010), η έννοια του αυταρχισμού δεν είναι μονοδιάστατη, αλλά διαχωρίζεται σε τρεις επιμέρους διαστάσεις: η Αυταρχική Υποταγή (*Authoritarian Submission*), ο Συμβατισμός (*Conventionalism*), και η Αυταρχική Επιθετικότητα (*Authoritarian Aggression*).

Η **Αυταρχική Υποταγή** (*Authoritarian Submission*), ορίζεται ως η έκφραση εκείνων των στάσεων που ευνοούν τον απόλυτο σεβασμό, την υπακοή, και την άκριτη υποστήριξη των υπάρχοντων αρχών ή θεσμών εναντίων των στάσεων που κρίνουν, αμφισβητούν, εξεγείρονται ή αντιτίθενται στις υπάρχουσες αρχές ή θεσμούς.

Ο **Συμβατισμός** (*Conventionalism*) ορίζεται ως η έκφραση στάσεων που ευνοούν παραδοσιακά, παλιομοδίτικα κοινωνικά πρότυπα, αξίες και ηθικές έναντι των στάσεων που ευνοούν σύγχρονες, φιλελεύθερες, κοσμικές, και εναλλακτικές αξίες.

Η **Αυταρχική Επιθετικότητα** (*Authoritarian Aggression*) ορίζεται ως η έκφραση στάσεων που υποστηρίζουν τη χρήση ενός αυστηρού, σκληρού, επιθετικού, τιμωρητικού και καταναγκαστικού κοινωνικού ελέγχου έναντι της επιείκειας, της ανεκτικότητας και της ελαστικότητας απέναντι στην παραβίαση κοινωνικών κανόνων και νόμων.

Λόγω του ότι οι διαστάσεις του Συμβατισμού (*Conventionalism*) και της Αυταρχικής επιθετικότητας (*Authoritarian Aggression*), καλύπτονται από ερωτήσεις σε προηγούμενους Γύρους της ΕΚΕ, η Κεντρική Επιτροπή της ΕΚΕ, αποφάσισε να συμπεριλάβει δύο νέες ερωτήσεις που εξετάζουν την **Αυταρχική Υποταγή** (*Authoritarian Submission*).

Η αυταρχική Υποταγή μελετάται μέσα από τις δύο νέες ερωτήσεις. Η μία εξετάζει την **Υπακοή** (*Obedience*) και ρωτά για τη στάση που πρέπει να εκδηλώνουν τα παιδιά απέναντι στην εξουσία, ενώ η δεύτερη εξετάζει την **Αφοσίωση** (*Loyalty*) στους ηγέτες, και ρωτά για το εάν η χώρα πρέπει να διατηρεί πίστη προς τους ηγέτες της. Συγκεκριμένα οι ερωτήσεις είχαν ως εξής:

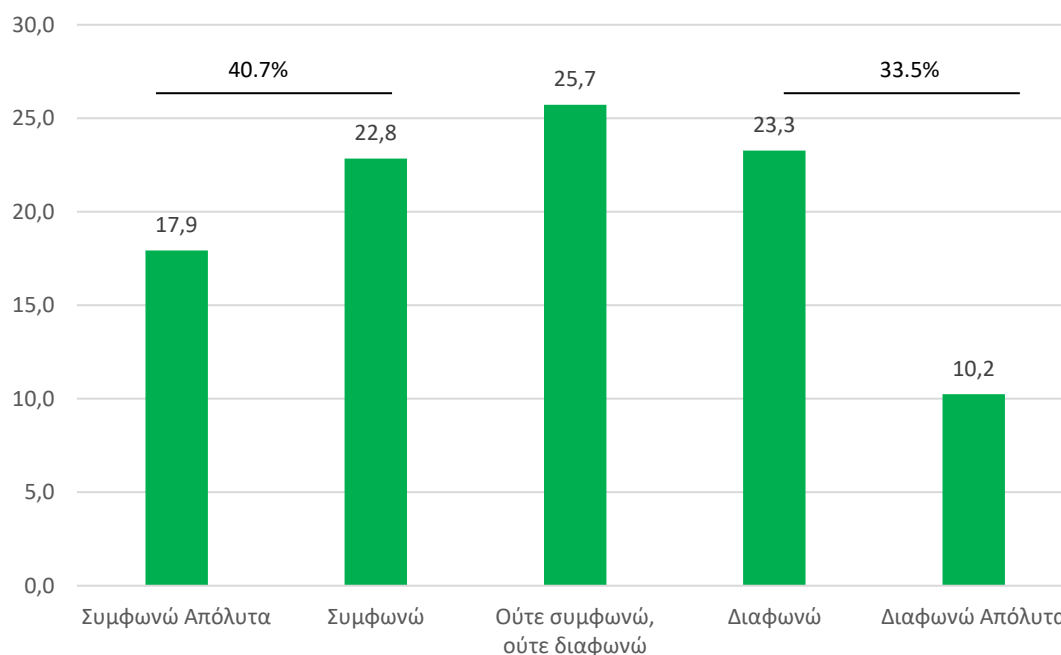
‘Η υπακοή και ο σεβασμός στην εξουσία είναι οι πιο σημαντικές αξίες που πρέπει να μάθουν τα παιδιά’ (Υπακοή)

‘Αυτό που χρειάζεται περισσότερο η χώρα (Κύπρος) είναι αφοσίωση προς τους ηγέτες της’ (Αφοσίωση)

Στις δύο αυτές ερωτήσεις η κλίμακα απαντήσεων διαμορφωνόταν από το 1 μέχρι το 5 όπου το 1 σημαίνει *‘Συμφωνώ απόλυτα’* και το 5 σημαίνει *‘Διαφωνώ απόλυτα’*. Χαμηλά σκορ (κάτω από το 3) υποδηλώνουν υψηλή αποδοχή στην υπακοή/αφοσίωση, ενώ υψηλά σκορ (άνω του 3) δηλώνουν χαμηλή αποδοχή στην υπακοή/αφοσίωση.

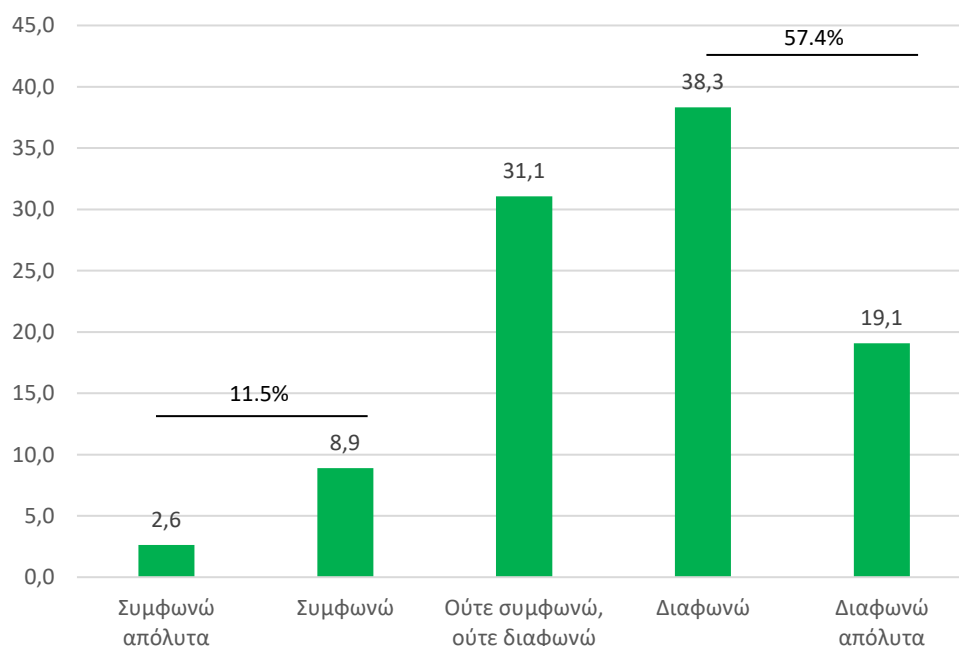
Όπως φαίνεται στο **Διάγραμμα 19**, ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 40,7% φαίνεται ότι συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα ότι η υπακοή και ο σεβασμός στην εξουσία είναι οι πιο σημαντικές αξίες που πρέπει να μαθαίνουν τα παιδιά. Ένα ποσοστό της τάξης του 33,5% διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με την ερώτηση. Τέλος το 25,7% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την ερώτηση (επιλέγει τον μέσο βαθμό 3).

Διάγραμμα 19: Η υπακοή και ο σεβασμός στην εξουσία είναι οι πιο σημαντικές αξίες που πρέπει να μάθουν τα παιδιά (μέτρηση Υπακοής)

Όπως παρατηρείται στο **Διάγραμμα 20**, η παραπάνω πλειοψηφική συμφωνία μετατρέπεται σε διαφωνία στην ερώτηση που αφορά την αφοσίωση προς τον ηγέτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό (57,4%) διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με το ότι στην Κύπρο χρειάζεται αφοσίωση προς τους ηγέτες. Ένα ποσοστό της τάξης του 11,5%, δηλαδή περίπου ένας στους δέκα, συμφωνεί ή συμφωνεί απόλυτα με τη δήλωση, ενώ ένα ποσοστό 31,1% ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί με την ερώτηση.

Διάγραμμα 20: Αυτό που χρειάζεται περισσότερο η Κύπρος είναι η αφοσίωση προς τους ηγέτες της (μέτρηση Αφοσίωσης)

Η κατάταξη των ποσοστών στις ερωτήσεις για την Υπακοή και την Αφοσίωση που αφορούν την Κύπρο συμφωνεί με την κατάταξη των ποσοστών στην πιλοτική έρευνα που διενέργησαν τα Κεντρικά της ΕΚΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστρία. Με λίγα λόγια, ενώ καταγράφηκαν σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά συμφωνίας στην πρώτη ερώτηση που αφορά την Υπακοή (40.7%), στην ερώτηση που αφορά την Αφοσίωση προς τον ηγέτη και αναφέρεται στην πολιτική αυταρχικότητα, τα ποσοστά αντιστρέφονται και συγκεντρώνονται στην διαφωνία (57.4%).

Οι δύο παραπάνω ερωτήσεις για την Κύπρο εμφανίζουν στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ τους. Δηλαδή, όσο αυξάνεται η υπακοή τόσο αυξάνεται και η αφοσίωση.

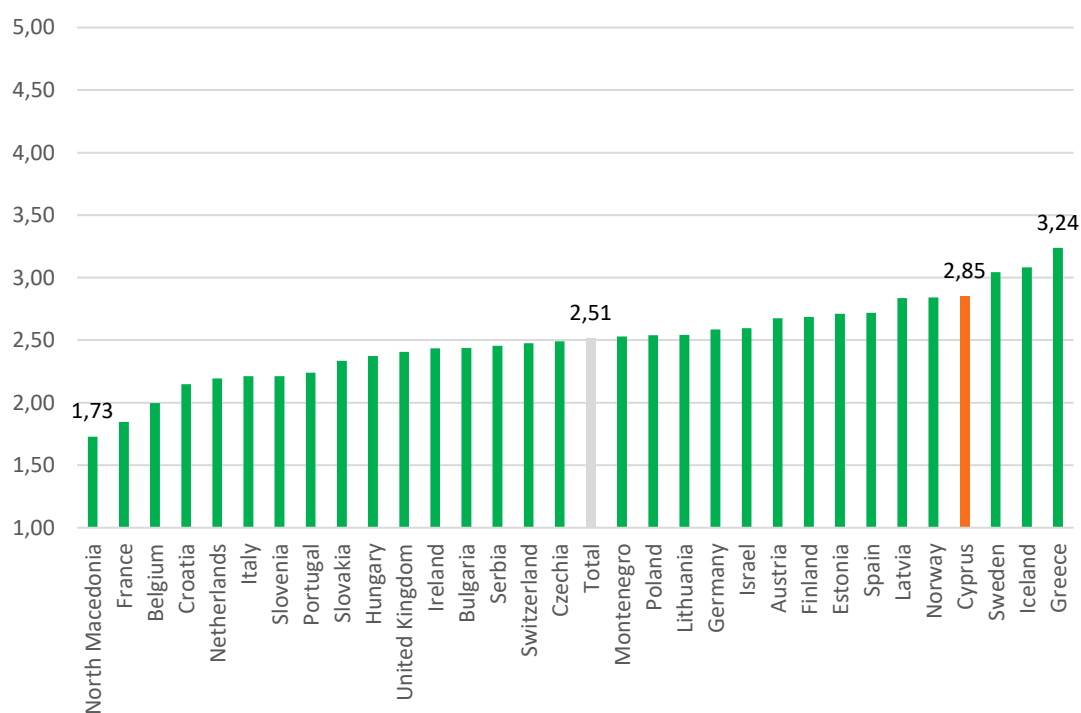
B. Αποτελέσματα Γύρου 10 σύγκριση Κύπρου με άλλες χώρες

Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες 30 χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα για το Γύρο 10, η Κύπρος με μέσον όρο 2.85 κατατάσσεται τέταρτη (4) ανάμεσα στις χώρες με την χαμηλότερη συμφωνία με την Υπακοή στην εξουσία.

Υπενθυμίζεται ότι σε αυτή την ερώτηση η κλίμακα απαντήσεων διαμορφωνόταν από το 1 μέχρι το 5 όπου το 1 σημαίνει 'Συμφωνώ απόλυτα' και το 5 σημαίνει 'Διαφωνώ απόλυτα'. Χαμηλά σκορ (κάτω από το 3) υποδηλώνουν υψηλή αποδοχή στην υπακοή/αφοσίωση, ενώ υψηλά σκορ (άνω του 3) δηλώνουν χαμηλή αποδοχή στην υπακοή/αφοσίωση.

Πρώτη στην κατάταξη με τη λιγότερη συμφωνία είναι η Ελλάδα με μέσο όρο 3,24 ενώ στον αντίποδα με χαμηλότερο μέσον όρο, και άρα με περισσότερη συμφωνία, κατατάσσεται η Βόρεια Μακεδονία (1,73) ακολουθούμενη από την Γαλλία (1,85) και το Βέλγιο (2,0). Βέβαια, όλες οι χώρες διαθέτουν έναν μέσον όρο κάτω του 4 και άρα δεν εκδηλώνουν απόλυτη διαφωνία με την Υπακοή.

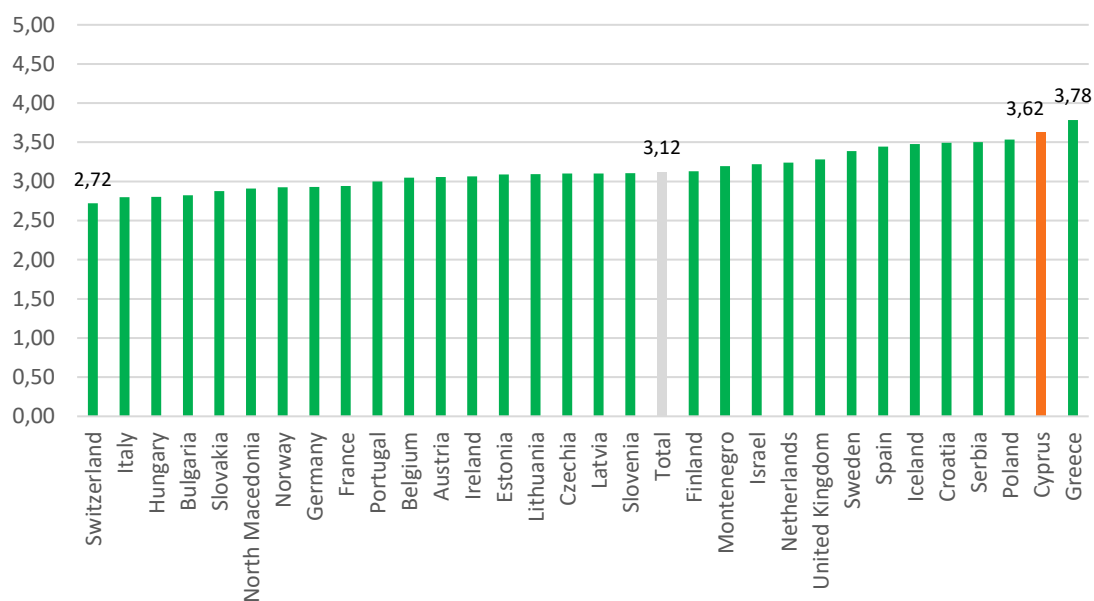
Διάγραμμα 21: Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Η υπακοή και ο σεβασμός στην εξουσία είναι οι πιο σημαντικές αξίες που πρέπει να μάθουν τα παιδιά.

Στην επόμενη ερώτηση που αφορά την αφοσίωση προς τον ηγέτη (**Διάγραμμα 22**), η Ελλάδα (Μ.Ο= 3,78) καταλαμβάνει και πάλι την πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες με τη λιγότερη συμφωνία ως προς την Αφοσίωση στον ηγέτη, η Κύπρος κατατάσσεται στη δεύτερη θέση (Μ.Ο=3,62). Στον αντίποδα, οι χώρες με χαμηλότερους μέσους όρους και άρα υψηλότερη συμφωνία με την αφοσίωση προς τους ηγέτες, είναι η Ελβετία (Μ.Ο=2,72), η Ιταλία (Μ.Ο=2,80), και η Ουγγαρία (Μ.Ο=2,80). Και πάλι ωστόσο, όλες οι χώρες σημειώνουν τιμές κάτω από το 4 και άρα δεν εκδηλώνεται απόλυτη διαφωνία με την Αφοσίωση προς τον ηγέτη.

Υπενθυμίζεται ότι σε αυτή την ερώτηση η κλίμακα απαντήσεων διαμορφωνόταν από το 1 μέχρι το 5 όπου το 1 σημαίνει 'Συμφωνώ απόλυτα' και το 5 σημαίνει 'Διαφωνώ απόλυτα'. Χαμηλά σκορ (κάτω από το 3) υποδηλώνουν υψηλή αποδοχή στην αφοσίωση προς τον ηγέτη, ενώ υψηλά σκορ (άνω του 3) δηλώνουν χαμηλή αποδοχή στην αφοσίωση προς τον ηγέτη.

Διάγραμμα 22: Σύγκριση μεταξύ των χωρών για την ερώτηση: Αυτό που χρειάζεται περισσότερο η χώρα είναι η αφοσίωση προς τους ηγέτες της.

Γ. Αποτελέσματα Γύρων σύγκριση Κύπρου μέσα στο χρόνο

Όπως αναφέρθηκε η ενότητα αυτή είναι νέα οπότε δεν έχουμε δεδομένα από προηγούμενους Γύρους της ΕΚΕ.

**

Τα δεδομένα της ΕΚΕ αυτής της ενότητας σχετικά με την δημοκρατία έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως από ποικίλους κλάδους και με διαφορετικά ερωτήματα. Ωστόσο, οι μετρήσεις σχετικά με την αυταρχικότητα μόλις πρόσφατα συμπεριελήφθησαν στην ΕΚΕ (στον Γύρο 10) και έτσι, παρακάτω θα παρουσιαστούν ενδεικτικά μερικές έρευνες με δεδομένα της ΕΚΕ μόνο πάνω στο θέμα της δημοκρατίας.

Αρχικά, ο Seyd (2023) παίρνοντας δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012) της ΕΚΕ, εξετάζει το πώς προσλαμβάνεται η σημαντικότητα και η κατάσταση του δημοκρατικού συστήματος από άτομα με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με τα ευρήματα του ερευνητή, άτομα που δέχονται διακρίσεις, άτομα που ασπάζονται ακραίες ιδεολογικές θέσεις και άτομα που είναι επικριτές της παρούσας άρχουσας τάξης, προσέδιναν υψηλή σημαντικότητα αλλά χαμηλές εκτιμήσεις λειτουργίας στο δημοκρατικό σύστημα γενικά της χώρας τους. Άτομα με φιλελεύθερες αξίες σημείωναν χαμηλές εκτιμήσεις λειτουργίας στις Φιλελεύθερες πτυχές του δημοκρατικού συστήματος, ενώ άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο αξιολογούσαν με χαμηλότερες εκτιμήσεις λειτουργίας και τη Φιλελεύθερη και την Άμεση πτυχή του συστήματος. Επίσης, άτομα με αριστερή πολιτική ιδεολογία σημείωναν χαμηλότερες εκτιμήσεις λειτουργίας στην Σοσιαλδημοκρατική πτυχή της δημοκρατίας της χώρας τους. Από την άλλη, άτομα σε καλύτερη οικονομική κατάσταση ανέφεραν υψηλότερες εκτιμήσεις λειτουργίας όσον αφορά την ίδια διάσταση του δημοκρατικού τους συστήματος. Τέλος, τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα εξέφραζαν χαμηλότερες εκτιμήσεις για την λειτουργία της δημοκρατίας από ότι τα νεαρότερα άτομα.

Οι Kriesi et al. (2020) με δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012), εξετάζουν την αξιολόγηση της σημαντικότητας και τις εκτιμήσεις της λειτουργίας της δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές χώρες με σκοπό την εύρεση ομοιοτήτων μεταξύ γεωγραφικών περιοχών. Σημειώνουν πως οι μέσοι όροι των αξιολογήσεων της σημαντικότητας του θεσμού είναι πολύ υψηλοί σε όλες τις χώρες και πως εμφανίζεται μια εικόνα μεγάλης ομοιότητας μεταξύ όλων των Ευρωπαϊκών χωρών. Έπειτα, αναφέρουν ότι η μέση σημαντικότητα που οι Ευρωπαίοι πολίτες αποδίδουν στο κράτος δικαίου και στην ελευθερία του τύπου (Φιλελεύθερο Μοντέλο) ξεπερνάει ακόμη και τη σημαντικότητα που δίνεται στην δημοκρατία ως θεσμός γενικά. Ωστόσο, όσον αφορά την εκτίμηση λειτουργίας του θεσμού, παρατηρείται εκτεταμένη δυσαρέσκεια μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη δυσαρέσκεια επικρατεί στις Νότιες και Ανατολικές Ευρωπαϊκές χώρες, ενώ η λιγότερη καταγράφεται στις Κεντροευρωπαϊκές και βόρειες Ευρωπαϊκές χώρες. Ένα ακόμη ανησυχητικό εύρημα είναι ότι τα νεαρότερα άτομα, κυρίως στην Νότια Ευρώπη, εμφανίστηκαν να αποδίδουν λιγότερη σημαντικότητα στις δημοκρατικές αξίες απ' ότι άτομα της μέσης ηλικίας.

Ωστόσο, ο Zilinsky (2019) διαφωνεί με την παραπάνω διαφορά σχετικά με τις ηλικιακές ομάδες. Χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά δεδομένα από τον Γύρο 1 έως τον Γύρο 8 (2002-2016), ερευνά αν οι νέοι αποδίδουν τελικά χαμηλότερη σημαντικότητα στη δημοκρατία απ' ότι τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι νέοι βλέπουν πιο θετικά τη δημοκρατία απ' ό,τι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γενικά. Επίσης, παρόλο που υπήρξε πτώση στην ικανοποίηση από τη δημοκρατία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, η ικανοποίηση των νέων παρουσιάζει αύξηση από τον Γύρο 4 μέχρι και τον Γύρο 8.

Οι Bekiaris et al. (2022) εξετάζουν διάφορους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν την εκτίμηση λειτουργίας της δημοκρατίας με δεδομένα από τον Γύρο 4, πριν την οικονομική κρίση (2008) και με δεδομένα από τον Γύρο 8, μετά την κρίση (2016). Αρχικά, τα αποτελέσματα υπέδειξαν πως κατά μέσο όρο τα υψηλότερα επίπεδα εκτίμησης λειτουργίας της δημοκρατίας παρατηρούνται σε μεγαλύτερους σε ηλικία άνδρες που είναι παντρεμένοι και ζουν με την οικογένεια τους και είναι επίσης ικανοποιημένοι από το εισόδημα τους. Επιπλέον, η κοινωνική εμπιστοσύνη και η εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς αναδείχθηκαν ως ικανοί παράγοντες ενδυνάμωσης της εκτίμησης της λειτουργίας της δημοκρατίας ακόμη και μέσα σε περιόδους κρίσης. Παρόμοια επίδραση φάνηκε να έχουν

και τα χαρακτηριστικά του αλτρουισμού και της ανεκτικότητας. Από την άλλη, η χαμηλή εκτίμηση λειτουργίας της δημοκρατίας φάνηκε να συνδέεται με δράσεις ακτιβισμού και πολιτικής συμμετοχής. Με άλλα λόγια, οι πολίτες τείνουν να εκδηλώνουν την δυσαρέσκεια τους προς τη λειτουργία του καθεστώτος μέσω της συμμετοχής τους σε δραστηριότητες.

Ο Loveless (2021) με δεδομένα από τον Γύρο 1 έως και τον Γύρο 8 (2002-2017) ερευνά αν η εκτίμηση της λειτουργίας της δημοκρατίας επηρεάζεται από το αν στις τελευταίες εκλογές κέρδισε ο υποψήφιος που προτιμούσε ο εκάστοτε ερωτώμενος. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως άτομα που ψήφισαν το κόμμα που κέρδισε τις τελευταίες εκλογές σημειώνουν και υψηλότερα επίπεδα εκτίμησης λειτουργίας της δημοκρατίας. Μάλιστα, αυτή η επίδραση δεν εξασθενεί σύντομα και μπορεί να κρατήσει μέχρι περίπου 5 χρόνια μετά τις εκλογές.

Οι Hansen et al. (2021) με δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012) εξετάζουν αν υπάρχουν διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών σχετικά με την σημαντικότητα που δίνεται σε διαφορετικές δημοκρατικές αξίες. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, οι γυναίκες τείνουν να προσδίδουν υψηλότερη σημαντικότητα σε τομείς της δημοκρατίας όπου είναι λιγότερο πιθανόν να αναπαραχθούν φυλετικές ανισότητες, πχ. στα δημοψηφίσματα, στην ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση των εκπροσώπων και στην προστασία των δικαιωμάτων. Αυτή η διαφορά μεταξύ των φύλων ήταν πιο έντονη στις Βόρειες και Κεντρικές Ευρωπαϊκές χώρες. Οι ερευνητές εξηγώντας τα αποτελέσματα, αναφέρουν πως οι πολίτες υποστηρίζουν τις εκάστοτε δημοκρατικές διαστάσεις αναλόγως των προηγούμενων εμπειριών τους με αυτές.

Ο Lago (2022) με δεδομένα από τον Γύρο 9 (2018), συνδέει την αστικοποίηση με τις εκτιμήσεις λειτουργίας της δημοκρατίας. Συγκεκριμένα, αποκαλύπτει πως άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές σημειώνουν χαμηλότερες εκτιμήσεις λειτουργίας της δημοκρατίας από άτομα σε αστικές περιοχές. Μάλιστα, σε αγροτικές περιοχές σε χώρες με μεγαλύτερο βαθμό αστικοποίησης καταγράφονται ακόμη πιο χαμηλά επίπεδα εκτιμήσεων.

Οι Bowler et al. (2019) με δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012) εξετάζουν τη σημαντικότητα και τις εκτιμήσεις λειτουργίας που σημειώνονται για τα δημοψηφίσματα. Σύμφωνα με τους ερευνητές, η αξία της άμεσης δημοκρατίας κατατάσσεται υψηλά στις εκτιμήσεις των πολιτών σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Μεγαλύτερη σημασία στα δημοψηφίσματα έδιναν οι πολιτικά δυσαρεστημένοι που υποστήριζαν Λαϊκιστικά κόμματα, εκείνοι που δεν υποστηρίζουν το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία και εκείνοι που θεωρούσαν ότι βρίσκονται στον «πάτο» της κοινωνίας. Στην αντίθετη πλευρά, άτομα που υποστήριζαν ένα κυβερνών κόμμα και είχαν υψηλότερη εμπιστοσύνη στους πολιτικούς σημείωναν χαμηλότερη σημαντικότητα στα δημοψηφίσματα. Βέβαια, όταν πρόκειται για την εκτίμηση της λειτουργίας των δημοψηφισμάτων, οι χαμηλές εκτιμήσεις εδώ ξεπερνούσαν τους παραπάνω παράγοντες και ήταν περισσότερο διάχυτες μέσα στην κοινωνία. Η χαμηλή εκτίμηση λειτουργίας για τα δημοψηφίσματα, ωστόσο, συνδεόταν με εκτιμήσεις υψηλής οικονομικής ανισότητας και πολιτικής διαφθοράς. Το εύρημα αυτό οδήγησε τους ερευνητές να προειδοποιήσουν πως η ανισότητα και η διαφθορά είναι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν κάποιους πολίτες να δουν πέρα από την υφιστάμενη πολιτική σκηνή και να ψάξουν νέες εναλλακτικές επιρροές που ενδέχεται να προσφέρουν τα Λαϊκιστικά κόμματα.

Όσον αφορά την ανταπόκριση της κυβέρνησης, οι Linde et al. (2020), αναλύοντας δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012), αναφέρουν πως η μέση αντίληψη για την ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση της κυβέρνησης στην εκάστοτε χώρα στην Ευρώπη είναι χαμηλή με τις περισσότερες χώρες να σημειώνουν βαθμούς κάτω του μέσου (5). Η μόνη

εξαίρεση είναι η Ελβετία που σημειώνει έναν μέσον όρο κοντά στο 6. Οι ερευνητές σημειώνουν πως οι υψηλότερες εκτιμήσεις ανταποκρισιμότητας/ανταπόκρισης συνοδεύονται και με υψηλότερη υποστήριξη για τη κυβέρνηση.

Οι Rosset et al. (2017), και πάλι με δεδομένα από τον Γύρο 6 (2012), αναφέρουν πως ο βαθμός υποστήριξης της σημαντικότητας της ανταποκρισιμότητας/ανταπόκρισης της κυβέρνησης φαίνεται να εξαρτάται και από το κατά πόσο τα άτομα νιώθουν κοντά στην υφιστάμενη κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, όσο πιο κοντά αισθάνονται στην κυβέρνηση τόσο λιγότερο θεωρούν ότι χρειάζεται η κυβέρνηση να εκδηλώνει ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση, άρα εκδηλώνουν χαμηλή σημαντικότητα ανταποκρισιμότητας/ανταπόκρισης.

Σε αναλύσεις των δεδομένων της Κύπρου για τον Γύρο 10 (2022), αναφορικά με **δημογραφικά χαρακτηριστικά**, και συγκεκριμένα με το **φύλο**, όσον αφορά τις διακριτές διαστάσεις της δημοκρατίας, αξίζει να σημειώσουμε πως οι άνδρες κατέγραψαν στατιστικά σημαντικά πιο θετικές εκτιμήσεις λειτουργίας σχετικά με τις *ελεύθερες και δίκαιες εθνικές εκλογές στην Κύπρο*, αλλά και με την *προσφορά σαφών εναλλακτικών επιλογών από τα πολιτικά κόμματα καθώς την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων*. Αντίστροφα, οι γυναίκες απέδιδαν στατιστικά σημαντικά υψηλότερη σημαντικότητα στα μέτρα για *μείωση των διαφορών στα εισοδήματα* αλλά και στο να *υπερισχύουν οι απόψεις των απλών πολιτών αντί των απόψεων της πολιτικής ελίτ*. Μάλιστα, όσον αφορά το τελευταίο οι γυναίκες εμφανιζόταν στατιστικά σημαντικά και πιο ικανοποιημένες με τη λειτουργία της υπερίσχυσης των απόψεων των απλών πολιτών αντί των απόψεων της πολιτικής ελίτ στην Κύπρο.

Αναφορικά με το **επίπεδο εκπαίδευσης** φαίνεται να υπάρχει χαμηλή θετική συσχέτιση μεταξύ επιπέδου εκπαίδευσης και σημαντικότητας της δημοκρατίας. Όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο τόσο αυξάνουν και οι εκτιμήσεις σημαντικότητας για την δημοκρατία γενικά. Όσον αφορά την υποστήριξη αυταρχικών καθεστώτων, διαπιστώθηκε χαμηλή αρνητική συσχέτιση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και υποστήριξης ενός ηγέτη υπεράνω του νόμου: όσο αυξάνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο, τόσο μειώνεται η υποστήριξη του αυταρχισμού. Μάλιστα, όσο αυξανόταν το μορφωτικό επίπεδο τόσο μειωνόταν η ικανοποίηση από την *προσφορά σαφών εναλλακτικών από τα κόμματα, από την ελευθερία των ΜΜΕ, από την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, από την λειτουργία των δημοψηφισμάτων, από την τιμωρία στις εκλογές κομμάτων που δεν έχουν κάνει καλά τη δουλειά τους και από την παρεμπόδιση της βούλησης του λαού*.

Σχετικά με την **ηλικία**, χαμηλή θετική συσχέτιση καταγράφηκε μεταξύ της εκτίμησης λειτουργίας της δημοκρατίας γενικά στην Κύπρο και της ηλικίας. Δηλαδή, όσο αυξάνει η ηλικία τόσο πιο πιθανό είναι ο συμμετέχοντας να δηλώσει ικανοποιημένος από τη λειτουργία της δημοκρατίας.

Όσον αφορά τον **βαθμό θρησκευτικότητας**, καταγράφηκε χαμηλή θετική συσχέτιση μεταξύ βαθμού θρησκευτικότητας και ικανοποίησης από τη λειτουργία της δημοκρατίας στην Κύπρο. Καταγράφηκε επίσης χαμηλή θετική συσχέτιση μεταξύ βαθμού θρησκευτικότητας και υποστήριξης ενός ηγέτη υπεράνω του νόμου: όσο αυξάνεται ο βαθμός θρησκευτικότητας, τόσο πιθανόν είναι να αυξάνεται και η υποστήριξη ενός αυταρχικού καθεστώτος.

Σε ότι αφορά την **περιοχή διαμονής**, παρατηρήθηκε επίσης, στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των κατοίκων σε αστικές περιοχές και εκείνων σε αγροτικές περιοχές. Οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών δήλωναν υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από την λειτουργία της δημοκρατίας στην Κύπρο απ' ότι οι κάτοικοι των πόλεων. Επίσης, οι συμμετέχοντες που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές δήλωναν στατιστικά σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από την προσφορά σαφών εναλλακτικών επιλογών από τα πολιτικά κόμματα απ' ότι οι κάτοικοι των πόλεων. Από την άλλη, οι κάτοικοι αστικών περιοχών απέδιδαν στατιστικά σημαντικά πιο μεγάλη σημαντικότητα στην ελευθερία των ΜΜΕ και στον κρατικό μηχανισμό μείωσης των εισοδηματικών διαφορών.

Σε ότι αφορά **εισοδηματικά κριτήρια**, άτομα με υψηλότερο εισόδημα (άνω του 3.900€) απέδιδαν περισσότερη σημαντικότητα στην δημοκρατία απ' ότι άτομα με χαμηλότερο εισόδημα. Ενδιαφέρον, επίσης, εγείρει το ότι οι συμμετέχοντες με χαμηλότερο εισόδημα (έως 1.900€) απέδιδαν μεγαλύτερη σημαντικότητα στα μέτρα περιορισμού των εισοδηματικών διαφορών, ενώ οι συμμετέχοντες με υψηλότερο εισόδημα (άνω των 3.900€) δηλώνουν πιο ικανοποιημένοι με την λειτουργία αυτής της διάστασης απ' ότι οι συμμετέχοντες με χαμηλότερο εισόδημα. Οι διαφορές αυτές είναι στατιστικά σημαντικές. Τέλος, τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα (μέχρι 1.900€) εκδήλωναν στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερη υποστήριξη για έναν ηγέτη υπεράνω του νόμου.

Αναφορικά με την **πολιτική τοποθέτηση Αριστεράς/Δεξιάς**, άτομα που τοποθετούνταν στα δεξιά στην κλίμακα πολιτικής τοποθέτησης απέδιδαν στατιστικά σημαντικά περισσότερη σημαντικότητα στην δημοκρατία αλλά και κατέγραφαν υψηλότερη ικανοποίηση με την λειτουργία της στην Κύπρο. Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες που τοποθετούνται στα δεξιά στην κλίμακα πολιτικής τοποθέτησης εμφανιζόταν στατιστικά σημαντικά πιο ικανοποιημένοι από τη λειτουργία των διαστάσεων της δημοκρατίας στην Κύπρο, απ' ότι οι συμμετέχοντες που τοποθετούνται στα αριστερά. Εξάιρεση σε αυτό αποτελεί η ερώτηση σχετικά με την προσφορά σαφών εναλλακτικών από τα πολιτικά κόμματα, όπου δεν καταγράφηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά.

Διερευνώντας τις αντιλήψεις για την δημοκρατία σε σχέση με την **πανδημία του Covid-19**, φαίνεται ότι υπάρχει μέτρια θετική συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης από τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία στην Κύπρο και του τρόπου που η κυβέρνηση χειρίστηκε την πανδημία. Μέτρια θετική συσχέτιση υπήρξε και μεταξύ της ικανοποίησης από τον τρόπο που λειτουργεί η δημοκρατία με την εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση ώστε να διαχειριστεί τις επιπτώσεις της πανδημίας. Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι όσο αυξάνονται οι αξιολογήσεις σημαντικότητας της δημοκρατίας τόσο πιο πιθανό ο συμμετέχοντας ήταν να συμφωνήσει με τη σημαντικότητα της παρακολούθησης και εντοπισμού του πληθυσμού κατά την πανδημία αλλά και με την σημαντικότητα του να δίνεται προτεραιότητα στην δημόσια υγεία παρά στην οικονομική δραστηριότητα.

Επιπλέον, η σημαντικότητα και η εκτίμηση λειτουργίας της δημοκρατίας σχετίζεται θετικά με το **ευ-ζην**, με τα άτομα που αξιολογούν την δημοκρατία ως σημαντική ή και που θεωρούν ότι λειτουργεί καλά στην Κύπρο να καταγράφουν και υψηλότερα επίπεδα ευτυχίας.

Θέλοντας να διαπιστώσουμε την ταυτόχρονη πρόβλεψη των δημογραφικών χαρακτηριστικών διενεργήσαμε ανάλυση παλινδρόμησης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η αξιολόγηση της σημαντικότητας της δημοκρατίας συνολικά προβλέπεται από το εισόδημα του συμμετέχοντα αλλά και από το εκπαιδευτικό του επίπεδο. Αναλυτικά, συμμετέχοντες

με υψηλότερο εισόδημα και υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο αποδίδουν μεγαλύτερη σημαντικότητα στον θεσμό της δημοκρατίας.

Όσον αφορά την εκτίμηση της λειτουργίας του θεσμού στην Κύπρο, η ηλικία του συμμετέχοντα, ο βαθμός θρησκευτικότητας και η περιοχή κατοικίας του προβλέπουν την ικανοποίηση του από την δημοκρατία στην Κύπρο. Δηλαδή, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, με υψηλότερο βαθμό θρησκευτικότητας και που διαμένουν σε αγροτικές περιοχές εμφανίζονται πιο ικανοποιημένα από τη λειτουργία της δημοκρατίας στη χώρα μας.

Τέλος, την υποστήριξη ενός αυταρχικού ηγέτη προβλέπουν το εισόδημα και ο βαθμός θρησκευτικότητας. Άτομα με υψηλότερο βαθμό θρησκευτικότητας και χαμηλότερο εισόδημα είναι πιο πιθανό να αποδεχτούν την ύπαρξη ενός ηγέτη που είναι υπεράνω του νόμου.

**

Συμπερασματικά, παρόλες τις κρίσεις που αντιμετώπισε η Ευρώπη την τελευταία δεκαετία, οι ευρωπαίοι πολίτες φαίνεται να παραμένουν σθεναρά προσηλωμένοι στην σημασία της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Έχοντας υπόψη την τάση για άνοδο λαϊκιστικών κομμάτων, ακροδεξιών ή και αυταρχικών κυβερνήσεων στην Ευρώπη, τα αποτελέσματα της ΕΚΕ φέρνουν ευχάριστα συμπεράσματα για την υπεροχή της σημασίας της δημοκρατίας.

Αναλυτικά για την Κύπρο, το 2020 ως η πιο σημαντική αρχή της δημοκρατίας, μεταξύ των άλλων, κατατάσσεται η *ίση μεταχείριση από τα δικαστήρια*, προτάσσοντας το Φιλελεύθερο μοντέλο. Ωστόσο, όταν οι συμμετέχοντες έπρεπε να διαλέξουν μόνο μία διάσταση της δημοκρατίας, τότε επιλεγόταν ως η πιο σημαντική η *προστασία από την φτώχεια* και άρα έμφαση δινόταν στο Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο. Όπως προαναφέρθηκε, οι οικονομικές συνέπειες της πανδημίας ενδεχομένως να όξυναν την ευκρίνεια της ανάγκης για μια κυβέρνηση που προστατεύει τους πολίτες από τη φτώχεια. Χαμηλότερη σημαντικότητα αποδιδόταν στο Λαϊκιστικό μοντέλο, φαινόμενο που υποδηλώνει μειωμένη επιρροή των λαϊκιστικών κομμάτων στη Κύπρο.

Στην εκτίμηση λειτουργίας, ως πιο ικανοποιητική κρίνεται η διάσταση που αφορά τις *ελεύθερες και δίκαιες εθνικές εκλογές* (Φιλελεύθερο μοντέλο), σημαντικός παράγοντας ανθεκτικότητας για τις Ευρωπαϊκές δημοκρατίες. Η χαμηλότερη εκτίμηση λειτουργίας καταγράφεται στη διάσταση του Αντι-Ελιτισμού, ακολουθώντας παρόμοιο μοτίβο με αυτό της σημαντικότητας.

Ωστόσο, σε ολόκληρη την Ευρώπη παρατηρείται απόσταση μεταξύ της σημασίας που δίνεται στις δημοκρατικές αξίες και στην προσλαμβανόμενη λειτουργία τους στην εκάστοτε χώρα. Συγκεκριμένα, όπως υποστηρίζεται και από την βιβλιογραφία, επικρατεί μια διάχυτη δυσαρέσκεια με τη λειτουργία της δημοκρατίας, σε μικρότερο μεν βαθμό στις Βόρειες και Κέντρο-ευρωπαϊκές χώρες, σε μεγαλύτερο δε στις Νότιες ευρωπαϊκές περιοχές. Και ενώ μια μικρή διαφορά μεταξύ της ιδεατής δημοκρατίας και της πραγματικότητας είναι μεν αναμενόμενη, η *μεγάλη* απόσταση εγείρει ανησυχία.

Στην χώρα μας, παρατηρείται ένα **πολύ μεγάλο χάσμα** μεταξύ της σημασίας που έχουν οι δημοκρατικές αρχές για τους πολίτες και στο πως οι ίδιοι πιστεύουν ότι αυτές πραγματώνονται στην καθημερινότητα τους. Αυτό το χάσμα εμφανίζεται να είναι πιο εκτεταμένο για τις εκτιμήσεις των πολιτών όσον αφορά την λογοδοσία των κομμάτων. Ενώ η σημασία του να *τιμωρούνται στις εκλογές τα κόμματα της κυβέρνησης που δεν έκαναν σωστά την δουλειά τους* αξιολογείται ως πολύ υψηλή, ο τρόπος που αυτό εκδηλώνεται

στην πραγματικότητα σήμερα στην Κύπρο εκτιμάται ως μη ικανοποιητικός. Παρόμοιο φαινόμενο παρατηρείται και όσον αφορά την ερώτηση *‘οι απόψεις των πολιτών υπερσχύουν αυτές της πολιτικής ελίτ’* και για την ερώτηση *‘η κυβέρνηση προστατεύει όλους τους πολίτες από την φτώχεια’*. Η απόσταση μεταξύ σημαντικότητας της δημοκρατίας και ικανοποίησης του Κύπριου πολίτη πρέπει να προβληματίζει τους αρμόδιους όσον αφορά τους τομείς όπου η δημοκρατία κρίνεται λειψή.

Ακόμη πιο προβληματική παρουσιάζεται η μεταβολή της σημασίας και της ικανοποίησης με τη δημοκρατία μέσα στον χρόνο. Αναλυτικά, ενώ στην Ευρώπη συνολικά δεν φαίνεται να υπάρχει μεγάλη αλλαγή από το 2012, στην Κύπρο η ιστορία είναι διαφορετική. Από το 2012 στο 2020 στην Κύπρο η ικανοποίηση από τη Δημοκρατία πέφτει σημαντικά. Το ανησυχητικό είναι ότι μαζί με την ικανοποίηση φαίνεται να μειώνεται ακόμα πιο κάτω από τα επίπεδα του 2012, σε μικρότερο αλλά σημαντικό βαθμό, και η σημασία που αποδίδεται στην Δημοκρατία.

Το 2020, η σημασία της Δημοκρατίας παραμένει μεν μεγάλη για τους περισσότερους Κύπριους πολίτες οι οποίοι και δεν θα άλλαζαν τη δημοκρατική διακυβέρνηση με ένα Απολυταρχικό καθεστώς, αλλά από την άλλη αναδεικνύεται και ένα καθόλου αμελητέο ποσοστό που **δεν καταδικάζει τον αυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης**. Το αν αυτή η μερίδα προτίμησης της απολυταρχίας παραμένει στην πολιτική σκηνή μένει να το δούμε μέσα από τους επόμενους Γύρους της ΕΚΕ. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί πως στην Κύπρο η αφοσίωση σε έναν ηγέτη σημειώνει χαμηλότερη αποδοχή απ’ ότι η μέση Ευρώπη, εύρημα καθησυχαστικό.

Επιστρέφοντας στην ικανοποίηση από την δημοκρατική διακυβέρνηση, αυτή μειώνεται σταδιακά από το 2006, πέφτει σημαντικά το 2012 και παραμένει σε παρόμοια χαμηλά επίπεδα μέχρι το 2020. **Η μεγαλύτερη πτώση από το 2012 έως το 2020 παρατηρείται στην ικανοποίηση από την Ελευθερία των ΜΜΕ**. Οι Κύπριοι πολίτες φαίνεται να έχουν μια αρκετά ακριβή εικόνα όσον αφορά την επιδείνωση της ελευθερίας του τύπου στην Κύπρο, ειδικά αν λάβουμε υπόψη μας σχετικές έρευνες (πχ. [Reporters without Borders](#), 26^η θέση 2021 που πέφτει στην 65^η θέση το 2022 από τις 180 χώρες).

Όσον αφορά την ανταποκρισιμότητα/ανταπόκριση της κυβέρνησης, στην Κύπρο αλλά και στην Ευρώπη γενικότερα, η πλειοψηφία κρίνει πως αποτελεί σημαντικότερο κομμάτι της δημοκρατίας. Συγκεκριμένα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η κυβέρνηση πρέπει να αλλάζει τις πολιτικές της ώστε να ευθυγραμμίζεται με τη κοινή γνώμη. Κι εδώ, παρατηρείται απόσταση μεταξύ του τι επιθυμούν οι περισσότεροι πολίτες και το τι αντιλαμβάνονται να γίνεται πραγματικά στη χώρα τους, αφού η πλειοψηφία πάλι δήλωσε ότι αλλαγή στις κυβερνητικές πολιτικές παρατηρείται σπάνια. Από την άλλη, στην Κύπρο η μερίδα που θεωρεί ότι καλύτερο για την δημοκρατία είναι η κυβέρνηση να επιμένει στις αποφάσεις της ανεξαρτήτως της κοινής γνώμης, θεωρεί ότι αυτό γίνεται αρκετά συχνά στον τόπο μας. Εδώ παρατηρείται συμφωνία μεταξύ αυτών που επιλέγουν ότι η κυβέρνηση πρέπει να αλλάζει και των υπολοίπων που θεωρούν ότι πρέπει να επιμένει: και οι δύο μερίδες του πληθυσμού θεωρούν ότι η κυβέρνηση συνήθως επιμένει στις πολιτικές της, δηλαδή δεν τις αλλάζει συχνά, ανεξαρτήτως της κοινής γνώμης. Αυτή η αντίληψη εκδηλώνει ένα **δημοκρατικό έλλειμμα**, μιας και οι πολίτες θεωρούν ότι η κοινή γνώμη δεν εισακούγεται (καλώς για μια μειοψηφία αλλά κακώς για τη πλειοψηφία). Ενδεχομένως το παραπάνω, να προσφέρει μια πιθανή εξήγηση στο φαινόμενο της μείωσης της ικανοποίησης από τη δημοκρατία και τη λειτουργία της στην Κύπρο από τον Γύρο 6 έως τον Γύρο 10.

Κλείνοντας, η δημοκρατία στην Κύπρο παραμένει μια θεμελιώδης αρχή την οποία οι περισσότεροι πολίτες δεν θα άλλαζαν. Ωστόσο, όσο δεδομένη και αν λαμβάνεται η σημασία της δημοκρατικής διακυβέρνησης, η πραγμάτωση της στην χώρα μας κάθε άλλο παρά δεδομένη δεν φαίνεται να είναι για τους πολίτες της, αναδεικνύοντας σοβαρά δημοκρατικά ελλείμματα. Η δημοκρατία επομένως απαιτεί διαρκή επαγρύπνηση ώστε ο κρατικός μηχανισμός να αποκρίνεται διορθωτικά στην επιθυμία της κοινής γνώμης όταν παρατηρείται ασυμφωνία μεταξύ προσδοκιών και πραγματικότητας. Άλλωστε, η ίδια η ουσία της δημοκρατίας έγκειται ακριβώς στην εκλογή *εκπροσώπων* της κοινής γνώμης. Με σκοπό η δημοκρατία να παραμένει στον δρόμο που επιθυμούν οι πολίτες, αναγκαίες είναι κοινωνικές έρευνες μεγάλου εύρους, όπως είναι και η ΕΚΕ, ώστε ο κρατικός μηχανισμός να συγχρονίζεται με την τάση της κοινωνίας των πολιτών.

Βιβλιογραφία

- Pereira, F.M., Hernandez, E., Landwehr, C., Gutenberg, J. (2023). Understandings and Evaluations of Democracy: Topline results from rounds 6 and 10 of the ESS. ESS Topline Results Series, 13. <https://www.europeansocialsurvey.org/findings/topline-series>.
- Morlino, L. (2009). Legitimacy and the Quality of Democracy. *International Social Science Journal*, 60(196), 211-222.
- Powell Jr, G. B. (2004). Political representation in comparative politics. *Annual Review of Political Science*, 7, 273-296.
- Duckitt, J., Bizumic, B., Krauss, S. W., & Heled, E. (2010). A tripartite approach to right-wing authoritarianism: The authoritarianism-conservatism-traditionalism model. *Political Psychology*, 31(5), 685-715.
- Seyd, B. (2023). Political legitimacy in western Europe: comparing people's expectations and evaluations of democracy. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 33(1), 54-73.
- Kriesi, H. (2020). Is there a crisis of democracy in Europe?. *Politische Vierteljahresschrift*, 61, 237-260.
- Zilinsky, J. (2019). Democratic deconsolidation revisited: Young Europeans are not dissatisfied with democracy. *Research & Politics*, 6(1).
- Bekiaris, E., & Daskalopoulou, I. (2022). Satisfaction with Democracy and Social Capital: Multi-Level Model Evidence for the Pre-and Post-Crisis Era. *Review of Political Economy*, 34(3), 468-503.
- Loveless, M. (2021). When you win, nothing hurts: The durability of electoral salience on individuals' satisfaction with democracy. *Political Studies*, 69(3), 538-558.

- Hansen, M. A., & Goenaga, A. (2021). Gender and democratic attitudes: Do women and men prioritize different democratic institutions? *Politics & Gender*, 17(1), 23-52.
- Lago, I. (2022). Rural decline and satisfaction with democracy. *Acta Politica*, 57(4), 753-771.
- Bowler, S., & Donovan, T. (2019). Perceptions of referendums and democracy: The referendum disappointment gap. *Politics and Governance*, 7(2), 227-241.
- Linde, J., & Peters, Y. (2020). Responsiveness, support, and responsibility: How democratic responsiveness facilitates responsible government. *Party Politics*, 26(3), 291-304.
- Rosset, J., & Stecker, C. (2019). How well are citizens represented by their governments? Issue congruence and inequality in Europe. *European Political Science Review*, 11(2), 145-160.